Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 9 ИЮЛЬ, 1985 ШУ. ● № 82 (7117). ● Мах 3 кап.

КПСС ЦК Политбюро

Шай аргІанарча заседане КПСС ЦК Политбюро хьежай 1986 — 1990 шерашкеи 2000 шерага кхаччалц халкъа эша, торговлен общественни кхачани товараш арахецаш, гІуланхаш дара сферана эшаш йолча промышленноста яйтачеи кхычен отраслашта дарьхІа машинаш хьаелга дегІадоаладара дешага. Из дош дувцача хана белгалдаьккхар белгалъяьчи отраслашта эша кердагІа йола оборудовани арахецилга шердара, уж технически арганьха тоаелга Іалашдара, промышленнии кхачаш товараш арахецилга, иштта бахача наха гІуланхаш дара система дІахойодача хана дегІайоалаяра парте белгалдаь декхараш цу ларда тІа кхоачалдара тІехьара машинашъеча предприятей кизалаш совъяхара тІаерзаьча мероприятей комплекс чакхъяккханза яре ца хилар.

Къонача дезалий бахара хьалаш тоадар духьа хьежа а хьежа, къоабалъяьй кагирхой жилищни комплексаш хьалъяра предложенеш. Наха чубаха цІенони культурно-бытовой гІуланхашта лаьрхІа объекташ чуйоагІаш дола уж цІеноци хьалдергда кагирхоша юкъарчал йоацаш дакъа а доацаш. Иштта белгалдаьд кагирхой жилищно-гІишлой кооперативаш вІашагІйоахкара гІуланхаш а. Цу морча кооперативай доакъошхошта правительствос оттаду банковя кредита погашени ярай наха чубаха кооперативни гІишлош хьалъяра проценташ а доацаш ссудаш Іаларой льготии хьалаш.

Увахцlено лораяра тІаерзальча мероприятех хьалхарча аргІагІа хилараха тарра, Политбюрос къоабалъяьй медицински болхлой цхьаццаволча категорей должностной окладашта алапеш тІатохара де дезараш. Уж санна йола надбавкаш ергья хирургий, цхьаболча кхыча докторий, иштта операционни, родильни блокий, анестезиологе, реанимаце, интенсивни терапе подразделений юкъерчея зІамагІчеи медицински персонала алапешта.

Хьежа а хьежа, къоабалъьйь новкъост М. С. Горбачев керте латтача Советски Союза партийно-правительственни делегаценеи Ле Зуан керте латтача Вьетнама Социалистически Республика партийно - правительственни делегаценеи юкъе хиннача переговорий итогаш. Догралъа а долаш белгалдаьд дийцача дешаех хетар, цу лаькъе азиатско-тихоокеански регионе машаре кхерамзаленІалашъяра дешаех хетар а долаш, цаІ хилар. Экономически Іилман-технически вІаши гІуланхаш лекадара йІаьхкича хаьара программа кхоачашъяра, марксизма-ленинизмал социалистически интернационализман чІоагІача ларда тІа, вай мехкашта юкъерча гІуланкхехи доттагІаллехи йолча Договора ларда тІа советско-вьетнамски бувзамаш массе а оагІорахьара дегІаххувлара чІоагІа лоархІам болаш ба вІаши юкъе баь барт.

Варшаве чакхъьяннача СЭВ 40 йолча сесса итогашка а хьежа. Политбюрос къоабалбаьб новкъост Н. А. Тихонов керте а волаш хиннача советски делегаце чакхбаьккха боах. Сессе цхьана кулгаш яздаь документаш тІадерзадаь да вежарашка долча мехкий экономика эффективность аз интенсивни дегІадхара наькъа тІа лаккхара лоаттаеш йолча машиний, оборудоване, кхыйолча изделей лакха дикал Іадашъяра, производства структурен технически боарами дІахойодача хина эргабаьикха тоабаре чотагІа даккъяра.

КПСС ЦК Политбюрос белгалдаьхад центральни экономически органий, министерствай, ведомствай организацей сессе решенеш кхара юкъейоалаяра, социализми вежарашка долча мехкашта массе а оагІорахьа вІаши леладу гІуланкхаш кІоаргдаре тІехьара декхараш.

Политбюро иштта хьежар Коммунистически партен Советски пачхьалкхеин арахьарча политика курс чакхъяраца дувзаденнача цхьаболча кхыча дешашка.

ХАННАХЬА ЧУЭЦА ХЬУВКЪАМ!

Комбайнерашта юкъе лаьрначе яхье хьалха Госкомсельхозтехника отрядера А. Кишов, В. Степанюк, хІаьта совхозе болчарех А. Харачоев ба. Белгалдаьнха деза, Степанюк Василий Карабулакерча хІмареагентий завода болхло волга. Нормаш тІеххоачаш ца еш да дІадахийтац цар.

Йоккха терким тІабохийт боахкие ялат чуэцаш боахкача наьха культурно-бытовой хьалаш вІаштІехьдахара. Дийнаьа кхоза кхоб. Кхача тайп-тайпара хул. ДелгІийга хІама а йоаь салоІача хана, хьалхарча дийнахьа баьча балха итогех толашагІа бараш ахчан премешца а карара мара телача цІеча вымпелашца а белгалбоах, вай мехка а доаьол араьха а хиннача къьастта теркам тІаьзача кердадарех политинформацеш ю.

Каст-каста хул совхозе района культура ЦІен агитбригадаш. Ялат чуэцаш, воакъар Іалашдеш боахкарий самукъадаьккхара вІашагІтеха кхоъ а уж. «Серноводский» совхоза на бола ялат чуэцаш боахкараш болча уна деношка баьккха хилар Салаумова Маринас кулгалдеча № 1 йолча агитбригадера артисташ, агитатораш. Боккхача безамца ладийгІар ваха цу группа музыкальни кулгалхочо Салаумов Вадима декхача эшарашка, Оздоева Римаса Богатырев Хаваьнен даьхача илешка.

ГІулакх иштта вІаштІехьдаьккхаро айбу маьха балхацара бевал.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

Сунженски района «Знамя труда» газета болхло.

СУРТА ТІА: «Серноводский» совхоза ялат чуэцаш боахкарашта концерт дуй я М. Салаумовас кулгалду Сунженски района культура ЦІен агитбригада.

Автора сурт.

КІИ-МАРСА БАЛХАШ СИХЛУШ ЛАТТ

«60 лет Октября» яьча совхоза хьатта тарз долча хьатІайоагІа «КамАЗ» яьа грузовик. Из лелхаш ва Осадченко Дмитрий. Шин комбайно аьрда мукх а бетІаш [illegible].

— Укх шера тхо рьаа долаш дийа хьийкъад ялат. Цхьаболча кхай хІара гектара тІара 25 центнер дІаьнна Іац ю. — йоах дега тоам хиннача совхое директора В. Танаева. — Дукха шераш дІанхад цу тайпара хьувкъам хьалкхеба вІаштІехь ца доалаш. Цхьаккха хІама а ца дойташ из чуэцара цІенхашта кийчденнад тхо. Уйла в яь чІоагІъяьй план - график, болхлошта дІайовзийтай социалистически яхьа условеш. Къьастта теркам тІабахийтаб механизаторашта бІайха кхача хилийтара. Цхьабагъда, тхоай транспорт тоьаш яц. Городерча предприятешкара новкъостал эшарда.

Кхай йистош хьекхаш [illegible] хьалхарча дийнахьа 8 рейс а еш 33 тонн мара мукх хьатта хьатІаба вІаштІехьдаламаар шоферий. ШоллагІчеи кхоалагІчеи деношка дика дІадоладелар кІи - марса балхаш. Догдоахилга я воацца юкъа уж чакхдаха совхоза къахьегамхой шиз дІакхоачаргхиларах. 28 июнь хьатІаотташ 871 гектара тІара ялат хьекха Іо а дилла, 161 гектара тІара дар аьрдад цар.

* * *

2625 гектара тІара мукх вІаш чуэца дезаш ба лоалаха уллаш йолча 1 Мая цІерагІча колхоза къахьегамхой а. Цул совгІа массехк бІаь гектар фуна лаьрхІа йола эспарцет а я хьакха езаш.

Боах беш я 20 комбайн. ХІаьта кхы 7 комбайн тайптайпарча бахьанех сецна латт. Боахаме йолча ерригача комбайнаша боах бергболаш оарцагІьала еа колхоза правления, хІана аьча, хІана боах беш ярх а цхьайраш совца мет моллагІа чоаллаке агрегат а еха.

Цар опыт хьаьна а йоагІаш ма йоагІара вІашгІехьъьяькхай социалистически яхь. Парткомов профкомой хьалхе а йоаью яьй кІи - марса балхашта юкъе дакъа лоацаш волча хІаравга дикала паспорт хилийтара. Цу тІа дІалзду дика дь а агротехнически бокъонаш телхаеш ю дь а балхаш.

КІи-марс дІаболабеннача хьалхарча дийнахьа 110 гектара тІара мукх 170 гектар эспарцет яха буша хьекхар механизаторашъ. ХІаьта хІара ди массала дака сихлуш латт кхашкара балхаш. Иштта, № 2 йолча бригаде комбайнаша 200 гектар кулаш бола мукх хьекха Іобиллар.

— ХІана мара бокъонца кІи - марса балхаш дІадоладенна деце а гучаваьлнав социалистически яхье эгтара къахьегама овсарле лакхагІа йолаш болх бер. — йоах колхоза профкома председатела Шагаева Татьянас. — Из ва Саидов Абосульян. Фуна лаьрхІа йола 18 гектар эспарцет хьекха касарех Іойиллай цо цхьан дийнахьа, нормагІа хьакха йоагІар 6 гектар йолаш. Белгалваьнна комбайнер Мельников Александр а.

Х. ДАЧАЕВ.

ОАРЦ ДАЛАІ

ЛерттІа доал дац

Геттара во ду колхозашта хулача лазарамта духьала бордосски коачал тохара балхаш Малгобекски района М. Горький цІерагІча, «Малгобекский» совхозашка. Дияза теха езача хІана а шоаза мара техаац из. Цудухьа комсашта мильдию аха лазар хилар кхерам болаш [illegible]

Иль бІаь гектара тІа комсаш я «Малгобекский» совхозе. Ший хамнахьа культиваця ца яр бахьан долаш цірех ахиял. дукхагІьараш йоархІашв йинзьа латт. ТІехьадоах укхаза комсий гаьмаш хьалъехара балхаш а.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара цу боалзамий кулгалхой хІанзе а оарцагІа ца боале, комсаш кхелра укх шерара кхиаш кхоачаш ца юллуш йиса мег.

З. ПОЛОНКОЕВ.

Дика дІадоладеннад

Дукхача хана дезз боах беш тишъенна комбайнаш Іоа хІара шера Сунженски района боахамашка, капитально тоае езаш а ца де колхозийн совхозийн механизаторий ние дІа ца кхоачаш а. Боахамашка уж тайпа 19 комбайн гучальлар Госкомсельхозтехника районни отделене болхлошта карара цу доавлуш. Шоаш болча хьа а йоалаь уж еррігаш тоайнр. ТІаккха царна тІа шоай коалективера, цхьаца промышленни предприятешкара механизатораш а ховшабаь, на бола ялаташ чуэца колхозаштен совхозаштен новкъостал дара лаьрххІа отряд вІашагІъелдар. Из вай республике духьаешха даь хІана да.

Отряда кулгалдеш Госкомсельхозтехника районерча отделене управляющи А. А. Жилкин ше ва. Иль звенона йийтьай из. Царех хІаранена керте латт районе кІи хеза, на боле ялат чуэцара йоккха опыт йола механизатораш Г. В. Рогов, А. Т. Кишов, В. А. Степанюк, В. И. Бородавка. Цул совгІа Бородавка хержав цу отряда партгрупорг.

Районе укх шера эгтара хьалха «Серноводский» совхозе дІаболабир кІи-марс. 2874 гектар да цу боахамена бола ялат. Из чуэца новкъостал деш я хІана отряд. ХІаьта цун механизаторашца беча балха совхоза кулгалхой геттара раьза а ба. ХІанзале 460 гектара тІара ялат чуийцад цар. ХІаьта цу боахама механизаторашца цхьана — 610 гектара тІара. ГІадвуташ ба хьувкъам а. ХІара гектара тІара 30 центнер ялат доал хІанз.

Районе укх шера чуэца дезаш 23 эзар гектар гаргга ка бола ялат да. Из сиха чудена даккхара, цено а йоацаш, доккха новкъостал дергда цу гІулакхо.

1985 ШЕРА 5 ИЮЛЕ КХАЧЧАЛЦА РЕСПУБЛИКА БОАХАМАШКА ДОАКЪАРАШ КІИЧДАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(эзарийн тоннаш)

Районаш	Мукх: План	Мукх: КІийчъяь	Салам: План	Салам: КІийчъяь	Силос: План	Силос: КІийчъяь	Баьца кьоно: План	Баьца кьоно: Дехкъяь
Ачхой-Мартановски	3,2	0,551	4,0	5,012	31,0	4,540	1,0	0,200
Ведениски	11,0	1,650	0,7	—	15,0	4,808	0,1	0,051
Грозненски	24,1	11,572	20,1	7,714	118,6	7,581	5,7	0,867
Гудермесски	7,3	4,651	3,0	6,410	29,0	1,334	0,7	0,080
Малгобекски	7,3	4,040	1,4	2,980	28,8	2,740	0,7	0,220
Надтеречни	16,2	10,110	4,6	9,450	55,4	9,140	2,5	0,315
Назрановски	7,3	1,471	7,0	8,600	55,6	11,631	1,8	0,065
Наурски	33,8	17,344	3,8	3,839	75,1	2,095	3,7	1,265
Ножай-Юртовски	12,1	1,712	3,9	3,124	10,0	0,483	0,2	0,065
Советски	10,7	0,177	1,4	0,180	12,7	0,280	0,1	0,075
Сунженски	12,0	3,080	13,3	15,329	115,0	3,080	2,5	0,716
Урус-Мартановски	4,0	1,829	6,0	4,544	40,2	0,420	1,3	0,560
Шалински	7,3	4,500	3,3	—	50,0	2,800	1,5	0,262
Шелковской	40,2	21,213	5,2	4,388	81,0	16,533	13,0	4,029
Республике гІолли		84,555		72,390		67,525		8,960

ХЬАЛХАДАТТАРАШ

Парте XXVII съезда какъьабахара доккхагІдола декхараш тІалийцад ГІ. Ахриева цІерагІча назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша. ТІехкхоачашъяьй дерригача технико - экономически хьокхамий ах шера план. Ялх бетта заделел совгІа машинашъераша арахийцай 22 эзар сом мехьа нормативно - цІена продукци.

ХІанзехьа яха шера задани тоэамца кхоачашъйай цар.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советой «Лакха дикал йола кхача кІа дукхагІа кхеделген пачхьалкхенга доахкигей аландинкхара [illegible], совхозий, кхыча юртбоахама предприятейи организацейи материальни безам совбаккхара хьалхалъе» соцам тІаийцад.

Соцам тІа белгалдаьккхад, 1985 шера хьалхехабьча хьувкъамах дениз колхозаша, совхозаша, кхыча юртбоахама предприятешеи организацешеи пачхьалкхенга дохкача ялата чІоагІача кІинах цаІ бола закупочни мах оттабелга, цхьан тоннах (базисни кондицех долчох) 150 сом лун, хІаьта иштта ялата чІоагІача кІина оттабьча закупочни мехьах 1 классах долчох 100 процента, II классах — 70 процента, III классах — 20 процента надбавкаш телилга.

1985 шера дениз колхозашта, совхозашта, кхыча юртбоахама предприятештеи организацештеи закупочни мехьах 50 процент надбавка лургда оттадаьд иттлагІча пятилетке хиннача юкъерча боарамах совгІа пачхьалкхенга дехкача ялата чІоагІача кІинах, из ялат даккхара боарам бІарча хьайийцача мел лакхбаь бале а.

Оттадаьд 1985 шерарча хьувкъамах дениз колхозаша, совхозаша, кхыча юртбоахама предприятешеи организацешеи пачхьалкхенга дохкача чІоагІачи сортех долча кІинах кІаьдача кІинал болчул 10 процент лакхагІа мах тела, нагахьа санна цу кІиний буртигаш, дикал шоллагІча группал лохагІа а йоацаш, тІаьда клейковина 23 процентал кІезигагІа йоацаш дале.

Районни, областной, краевойи республиканскии (АССР) агропромышленни объединеней советашта рекомендаци еннай материально поощрени яра централизованни средствай фонда чотагІа еремеш тела хьалха дІадахача кхе шераца кийсдича хІара шера юкъера лаьрхІача чІоагІа, низ бола, кІаьдача кІина дикагІа дола сорташ дукхагІа чуэцилга Іалашдаьча цу объединеней, колхозий, совхозий, кхыча юртбоахама предприятей а организацей а белгалбаьнначи кулгалдеча болхлошта, специалисташта 2 бетта доагІача алапе боараме а луш, нагахьа санна кІа доткара (эцара) оттаьа планаш йоагІ - йоагІача предприятешка, организацешка кхоачашйой.

* * *

КПСС Центральни Комитетой Министрий Советой тешам белар партийни, советски, юртбоахамеи заготовительни органашка, агропромышленни объединеней, колхозий, совхозий, кхыча юртбоахама предприятейи организацейи кулгалхоша, специалисташа, колхозхоша, совхозийн хлебоприемни предприятейи болхлоша дІахо йодача хана лакха дикал йола кхача кІа дукхагІа даккхара, пачхьалкхенга из дохкара планаш кхоачаш а тІехкхоачаш а яра шоай низ дІакхоачар дергхилларах.

КПСС Центральни Комитете

«Жилищно - коммунальни боахама боах тоабара РСФСР Министрий Совето деча балхех» яха соцам тІайийцар 1985 шера 19 июне КПСС Центральни Комитето. Соцам тІа белгалдаьккхад жилищно-коммунальни боахам дегІабоалабараш бахача наха гІулакх делга тоадараш РСФСР Министрий Совето, моттигерча советски боахамийи органаша лаьрхІа бола боах беш хилар.

Республике хьалдеш да дукха наха чубаха цІеноц, социально-бытови гІишлош, хадданза кердайоахаш а лаккъеш а латт наха чубахара йолча фонда комфортноста боарам, тоадеш латт инженерни Іалашо елга, городашка нах баха пункташ тоа а еш, цига гаьнаш дІайоагІаш латт. Шерагара шерага дукхагІа хул бахача наха деш дола тайп-тайпара коммунальни гІулакхаш.

Цхьабагъда, республика жилищно-коммунальни боахам дегІаахара боарамо кхоачашдац хІанзарча хано дІадехараш, дияза кхоачашдац бахача наьа дегІауха хьашташ. Цхьайолча городашка нах чубахача фонда цхьа дакъа хІана а тІехьа тоадаьна да. Цхьайолча областашка, крайшка, автономни республикашка кхоачашъяш наха чубаха цІеноц яьалдара, царна капитальни ремонт ярей модернизаци ярей планаш, цхьайолча моттигашка Іалашдац комплексни хьисапе микрорайонаш хьалъелга. Ведомственни наха чубахара йола фонд моттигерча Советий исполкомашка дІаллара дола лошаш къестаделга а мела лел.

Цензашта кхоачамбоацараш кийсдоайт жилищно-коммунальни службаш Іаьа замалахьарча хьалашка боах бара кийчъеча, хьалхарча дакъе производственни бытовни хьашташ йоахалца, энергеца Іалашдара даьгъе. Цхьайолча моттигашка керда теплоцентралаш, йоахал лу котельнеш, йоахален электрически сеташ хьалделга, боах беш долчарна реконструкци еаген ремонт еаген чІоагІа тІехьадоахаш деш да. Цхьадолча боахамий кулгалхоша тесса а лоадам боацаш а леладу из гІулакх, энергетически объекташта эксплуатаци еча Іалашъяц йоагІаш йола къахьегамен технологически дисциплина, на бахьан долаш кІезига моттигаш кийсдац нах чубахача цІеношка социально-бытовой гІулакхашта йолча объекташка йоахал дІакхоачаш а ца кхоачаш а юсаш, цуяца дувзаденнад баха нах леткъилга. кийса а да. Къьастта дукха кхоачамбоацараш долаш моттигаш кийсъеннай Іаьа кийчо еча Карельски АССР-е, Алтайски крае, Кемеровски, Курганский, Тульски, Челябински областашка.

Газови боахама эксплуатаци яра е йоагІаш йола йоакхо ий республике. КІезиг-дукха мара хьалдац наькъаш, тІаьш, путепроводаш. Предприятешка, организацешка, нах бахача моттигаш на уж юкъе а оаш хадданза боах бац, доагора-энергетически кхыйолеи ресурсаш кхояра. Отрасле лакха квалификаци йола кадраш чІоагІа эшаш йоллашеха, уж кийчъелга дика лелац, къахьеганхой къахьегам, быт, салаІар вІаштІехьдаьккхара эшаш йола йоахко яц. Отрасле планировани еча а материально-технически Іалашо еча а кхоачамбоацараш кийсдалар бахьан долаш ее кул.

Республика жилищно-коммунальни боахамера кхоачамбоацараш дІададахара кхы тІа а де деза балхаш РСФСР Министрий Совето тІаэцигга де дезаш лаьрхІад КПСС ЦК, дІахо из интенсивни комплексни дегІахувлара хоадамболлаш йола программа кийч а яь, лаьрхІад жилищно-бытовой хьалий боарам территоре тІа вІаши кийсбелга, къьастта Къулбасехи, СибарегІеи, Дальни Востока районий терко а еш.

ТІадожадаьд жилищно-коммунальни боахама кулгалдара система тоелга, цун материально-технически база чІоагІъелга, коммунальни боахама нах бахача цІеношташ объекташтен эксплуатаци ремонти яра лаьрхІа цаІ мара йоаца специализированни службаш вІашагІйохкилга. Даькъа предприятейи организацейи балха, цар кхоачашдеча балхийи гІулакхийи боарама планировани яр аргадьякха тоаделга Іалашде.

Жилищно - коммунальни боахамерча гІулакхий положени бокъонца тохилга тІадожадаьд халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомий, автономни республикай Министрий Советий кулгалхошта. Наха чубаха, социально-бытови, коммунальни гІишлош хьалъяра планаш шеко йоацаш кхоачашъяра да мел дезаш дар чакхдаккха, нах баха фонд да йохийташ лорелга, цунна модернизаци реконструкци елга, капитальни текущи ремонт яра дикал лакхъелга Іалашде.

Хадданза цу балха юкъеуза депутатски комиссеш группаш, цІеной комитеташ, нах бахача моттигера общественни самоуправлене кхыйола органаш. Халкъа рузкъан хьагъе дас салпен кхом беш хилийтара къахьегамхошта кхетам ле, баха нах кхы а чІоагІагІа юкъедоа городской территореш нах баха микрорайонашка тоаяра болча балха, цар безами бехктокхами совбоаккха дикача хьале цІеноши общественни зданеш хилийтара, кхом беш хий, доагор, йоахален электрически энерги дІаахийтара. Наха коммунальни гІуланхаш делга тоадара шерагІа пайда ица промышленни предприятей кхоачамех.

ГуйрийнаІаиа хьалашка городской боахамо тешшамен йоагІача боарамагІеи болх белга Іалашде, дІадахача Іаиа урокаш ларде а лувцаш. МалагІча ведомствана чуйоагІаш я вийна доацаш ерригача объекташка Іаиа хьалхара балхаш ший ханнахьа дикеи чакхдахара. уж кадраша Іалашъяра, баха нах массе а тайпарча доагорна ший ханнахьа Іалашбара хадданза тІахьожам лоаттабе. Къьастта чІоагІа терко е энергетически, газови, водопроводни, канализационни боахамаш, городской, пассажирски транспорт кийчъяра.

РСФСР жилищно-коммунальни боахама Министерствана дІахайтад даьхъа кулгалдара боарам айбе безилга, бахача наха гІулакхаш дара культура хадданза лакхъяра тІакхе безилга. Даькъа предприятейи организацейи къахьегама коллективай низаш тІадерзаде исполнительски дисциплина чІоагІъяра, хьаьча мощностех, хьахьежаеча, средствиех ресурсаех дикагІа пайда эцара, эксплуатационни издержкаш лохьяра, нерца техникеи технологии юкъейоалаяра.

Наха чубахара йола фонд башха-дикача хьала тІа хилийтара, авари ца хулийташ инженерни оборудованега болх байтара, йоахал, хий, доагор, электрически энерги кхояра шерра социалистически яхь йоаржае. ЛеррагІа юкъейоалае бригадни хьисапе къахьегам вІаштІехьбаккхара формаш, боахама расчет, ма мотта чІоагІъе производствера организованноста порадока.

Кадраш кийч а еш, дІакийсъяра, даькъа болхлой профессе сий лакхдара, халкъа бола цар къахьегам лоархІаме болга кхета а деш, тІалятташ бар боккха бехктокхам хилара бола боах чІоагІбе. Боах бечар производственни бытови хьалаш тоадара йоахко е.

Жилищно - коммунальни гІуланхашта йола объекташ ший ханнахьа хьалъяь яхар СССР Минстрой, СССР Минпромстрой, СССР Минтяжстрой, Минвостокстрой, СССР Минэнерго кулгалхоша де дезаш хилара терким тІабахийтаб.

СССР Минстройдормашо, Минхиммашо, Минэлектротехпромо, Миннефтехимпромо, СССР Минстройматериалы бехкагІа кийсдена тІехьадусилга дІадаккхара тІехьа а ца тетташ де деза балхаш белгалдаьхад лаьрхІа йола техника, запорни регулирующи арматура хьаелга, иштта жилищно-коммунальни боахама эша запасни оагхалаш хьаелга а.

СССР Госплано, СССР Госснабо, РСФСР Министрий Совето, СССР министерствашеи ведомствашеи дийна бакъахьа лаьрхІад экономически социальни дегІаахара даькъерча перспективни шера йолчеи планашка оттаделга городаш инженерашца Іалашбелга, наха чубаха цІеноц хьалдарца кхы а айхха дувелага, дувцар да хьалхарча даьнъе водопроводаш, канализаци, газификаци, централизованни теплоснабжени дегІаххувлача тІехьадусилга дІадаккхар, иштта городской пассажирски транспортен наькъаш декхачен тІехьадусилга дІадаккхар. Коммунальни гІуланхашта оттадаь боарамеш Іалашде деза эшаш йолча финансови материально-технически средствашца.

Халкъа депутатий Советашта партийни кулгалдара стили методаш тІагІертта вргальха тоеелга тІадожадаьд КПСС крайкомашта, обкомашта, окружкомашта, горкомаштен райкомаштен, хадданза тІаерзаьь лоаттае уж жилищно-коммунальни боахама кулгалделга тоадара. Іоальча опыта терко а еш, из Іоманра, дикагІа а хьалха латташ а мел дар практикана юкъедоаладара мел эшар дара.

Жилищно - коммунальни боахама предприятешкарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацей организаторски, массово-политически балха боарам айбе, даьгаа массе а йолча подразделеней болх тоабара планаши тІайийца социалистически декхараши шеко йоацаш кхоачашдара тІагІертта къовсам лоаттабе. Къахьегама коллективашкара коммунистий авангарди лоархІам тІагІертта айбе, парторганизацейи партгрупой балха тІа хоадам боллаш чакхдоаккхаш дар, кхоачамбоацарашца машар ца хилар, гІулакх доацаш хилар, хьадда дІадаккха хІама бе-башка ца хеташ хилар, даьчох кхоачамбаь сапаргІата Іе гІергаш хилар.

Айбе кулгалхой персональни бехктокхам. ЦІенхаштта хьадеха балха тІа кийсденнача кхоачамбоацарехи ца деш дисарех. Паргара хьадеха коллективашка башха-дика порядок хулийталга, производственни къахьегамен дисциплина лакха хилийтар Іалашделга, корта бохабу маларащ меларашта, хІамилгаш гулъерашта, дердайнарашта моттиг ца хулийталга. ЛоархІамегІча участкашка хьежабе хьалхашка оттадаь декхараш творчески къестаде могаргдола инициативни, квалифицировании болхлой.

Партгруппашка — отчеташц хоржамаши

ДИЗЗА ЖОП ДАЛА ДЕЗА

Даьчун мах беш а, хьалхашка латта декхараш деваш а, ца деш дисар белгалдеш а къамаьл хилар «Назрановский» совхоза мехмастерске партгруппа собрание.

Партгрупорга Тохов Мувсас аьлар:

— Iалашмате бехктокхамеча хана хул вай отчетно-хоржамий собрани. — ЦхьайтталагIа пятилетка чакхъялеи КПСС XXVII съезд хилеи массехк бутт мера бисабац. Цу гIулакхаша вай декхаройла ду кара гIаьнначох кIезигагIа а дуташ, ца деш дисари хьалхашка латта декхараш белгалдаха, уж дIадаха.

Деррига а дисциплинагара дIадолалу. Барт-цхьоагIо йолча коллектива, мел хIама яр аьнна, дукха хIама нарагIдоал. Коллектива низ сенах латт аьлча, толам баьнар хоастаде а гIалат дийнача чунгара хьадеха а, иштача моттиге массавар сарцагIенна могаш а из хиларах.

Цхьан саго шийгара далийта гIалат коллективе ца дуцаш, бехке волчунгара дизза хьа ца дехаш вися моттиг яц уккхаза. Цу хIамо айбу наьха санхетам, бовзийт хьалхашка латтача декхарaш бехктохкам. Масала, цхьа Барсукински отделенера тракторист Д. Дудургов ше ремонт еш вола трактор йита а йита, къаракъ мала вахa хиннавар. Из дIахайнача новкъосташа, хIаране доашаш, Iалашмате чIоагIа бехк баьккхар чулах. Цу хана деш цхьа гIалат а ца доалийташ хьавоагIа Дудургов. Цо хьахьекхар цхьайолча хана эггара чIоагIагIа дола тIаьвар — бехк баккха хар долга.

Дисциплина телхаеча, дизза шоай декхараш кхоачаш ца деча, техникана лертIа доал деш боацача наха доккха зе ду боахама, шоашта.

Пхьилекъонгий - Юртарча отделенерча № 1 йолча бригадерча трактористa Плиева, Iай хий Iо а ца хецаш ихийтар Т-150 яхача трактора мотор (бригадир Плиев Башир), Наьсар-Кертерча отделенерча № 7 йолча бригадерча трактористa Гаракоева (бригадир Арчаков Башир) дьатта чу ца дотташ лелаьлоалабир МТЗ-60 яхача трактора мотор. Гаракоева трактор тоеш 2 бутт ха яьккхар. ХIаьта цунна а вохханна а ремонт еш дукха оатхалаш дIаяхар, ремонтикий дукха къахьега дийзар. Шин бетта хIама ца деш латтар трактор. Иззал доккха зе дир хIама бе-башха ца хетача наха боахама. ХIаьта из царга дизза юхеметтвоттадайтанзар. Валхара дIа а баьнна, дIабахар уж.

Нийслу кхыдола кхоачамбоацараш а. Къаракъ мелаш гIалаташ дуалийташ, дисциплина телхаеш.

Уккхаза Iалашмате гIадболх шоай новкъост нийсача маьнга тIа аьлча, даьначa гIалата бола бехк бовзаш из хилча. Доккхал а деш дуцар коммунисташа хьалхагIа тIехдаьккха малар молаш хиннача, бакъда, хIанз совхозе эггара дикагIчарех цаI лоархIаш волча механизаторах Арсамаков Умаргирех. ХIанз цхьадолча дийнахьа шин-кхоъ норма кхоачашъеш йол а люцерна а хьокхаш ва из. Эшаш хуле кIи-марс дIаболабелча, комбайнер а хургва.

Мехмастерске болхлоша дика къахьег совхоза техникана ханнахьа а дика а ремонт еш. ДIадахача шера йиъ лагIчен укх шерарча цхьоалагIчен кварталашка 43 трактор тоайир цар. Дика новкъостал дир автопарка ремонт еш а.

ХьалхагIа хиннача партсобранешка дийца а гучадаьха а кхоачамбоацараш цхьадараш дIадаьхад. Бакъда, дикза дисараш а кIезига дац. Дукха [...]ка а йоторашка обматив [...]о стенд [...]еха. Волх чакхбаьннача тIехьагIа бараьчаш хувца, раздевалкаш, хувча душевойш яц. Тоъаш яц запчастеш. ХьалхагIа, йоахар коммунисташа, Победински МРО-ра кхухьар совхоза эшаш йола оатхалаш. ГIулакх тоалургда аьнна централизаци йир цу гIулакха, Назрановски «Госкомсельхозтехнике» гIолла тхога уж оатхалаш хьалдоачаргйолаш. Тоалургда аьнна гIулакх чIоагIагIа телхад. КIезигъенний хила еза оатхалаш. Тоъаш яц кислород, электродаш, карбит. ХIаьта хIанз уж хIамаш Iалашмате чIоагIа эшаш хургья. КIи-марс дIаболабелча мехмастерске болхлой звенош вIашагIа а ехнаш, кхашна дIаух, цига ремонташ ю, ди-бийса ца къоаташ. Цу гIулакха санречни агрегаташ а эшаргйола оатхалаш а хила еза. ХIанзарчох цу гIулакха из йоакхо яц.

Совхоза хIанз хлет чуаьра эшар 22 комбайн я. ХIаьта ремонтиннаца 27 тоаль дIаоттаяьй. Иштта тоаьльийнай самосвалаш. Кхычахьара транспорт ца ехаш, шоай транспортаца, хаоттем ца талхе, итт дийнахьа кIи-марс чакхбаккха ларгI совхоза къахьегамхоша. Из гIулакх иштта дIаоттадара юкъе дикна даькъа кхоач мехмастерске болхлошка.

Механически мастерске болхлоша шоай балха юкъейоалаяьй чеково-лимитни система. Цу гIулакхо айбу мастерске а тракторни бригадай а болхлой бехктохкам, белгалду хIаране де дезар гучадаьнна кхоачамбоацар хьан бехкагIа да хов.

Собране къамаьлаш даьча Х. Местоева, С. Албакова белгалдир фермашка механизаци во болх беш хилар. Районни «Сельхозэнерго» кулгалхочун М. Дударова бехкагIа совхоза электроэнерги ялара гIулакх Iалашмате эсала долга, трансформатораш геттара воча хьале хилар, кхыдараш.

Лоацца аьлча, собране керттера чулоацам: къамаьлаш кIезигагIа а деш, гIулакхаш дизза кхоачашдеш хила деза, ахьалга бар. Цуна тIаберзабь бар тIаьнийна соцам а.

Собране юха а партгрупоргалла М. Тохов хержар.

Б. АБАДИЕВ.

Малгобекски района ГI. Ахриева цIерагIча совхоза комсий бешамашка ДТ яхача тракторца болх беш ва механизатор Турпшиев Або-Саiид. ВорхIлагIа шу да цо цига хьаьнала къахьега. Юкъера даврхIача дийнахьа 140 — 150 процент бахха норма кхоачаш а еш хьинар ца кходеш къахьег Або-Саiида.

СУРТА ТIА: ГI. Ахриева цIерагIча [...] совхоза [...] механизатор А.-С. Турпшиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Школьни реформа — массане юкъера гIулакх

ХЬЕХАРХОЙ-ВЕТЕРАНИЙ ДОШ

ШоллагIа шу да вай мехка КПСС ЦК-с школьни реформа хьакъехьа цоцам тIаийца. Холуш дола хувцамаш хиннад цу юкъа Нохч-ГIалгIайчен халкъа образованес, бакъда, ма-хетта шерра гIа бахац гIулакхо. Дукха я нийслуш йола халонаш, цухьалеяш.

Республика болаш ба йоккха опыт йола хьехархой, балхах дика кхеташ бола педагогаш. Цудухьа царца дагабоалла хьийхабар уж укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме педагогически къахьегама ветеранашца хиннача вIашагIкхетаре.

Совещани хьаеллаш къамаьл даьча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара З. А. Якдиевас белгалдаьккхар, реформа хьакъехьа республике латтача хьало цIенвалитта уйла йiташ хиларца, дукхаьдеана ветеранаш вIашагIтехадга а, царна хетар, практика зеденнар юкъарча гIулакха пайдана хургхилар а.

Ший доклада тIа, республика педагогически кадраша доахача толамашие цхьаьна, Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра С. М. Мовтаева белгалдаьккхар, цхьа дIадаханза даргдоаца кхоачамбоацараш: «Школьни реформа тIаэцарца юкъаенна вай республике чIоагIа лоархIаме проблема я дешархошта дешара кхетам балара процесс дикагIча оагIорахьа товелга, иштта царна идейно-политически, атеистически, тIемо-патриотически, интернациональни кхетам балара дивал лаккхьелга.

ХIаьта, халахете а, вайцига дукха моттигаш я хьехархоша реформа дIадехаршка хьежока шоай болх тоа ца беш, эрга ца боахкаш, гIулакх талмастта ледадеш. Цул совгIа, цхьаболча хьехархоша реформа дIадехараш, шоай хьинарца дешара процесс тоье а дешархой знанеш лакхье а ца гIерташ, боарам боацаш шиаш уйттаярцеи дешархой шоалагIча шера цхьан классе чубитарцеи чакхдоалаш долаш санна кхетадаьд. Реформаца юкъаенна лоархIаме а шийтайпара чоалхане а проблемаш дукха я республике, цудухьа сона чIоагIа довра тахан уккхаза багIача ветеранаша-педагогаша цу хьакъехьа шоаш хетар оалилга. Хетар аьнна а ца Iеш, уж кхоачамбоацараш дIадоахача чIоагIа даькъа лоацилга».

Наурски района Новосал-кушински юкъерча школа директора Скородумова Прасковья Степановнас ше къамаьл деш белгалдаьккхар:

— Школьни реформа эггара лоархIамегIча дешаеш цаI да дешархошта къахьегама кхетам балар. Цудухьа хьалхарча даьнъе де дезар да базови предприятеша шоай юхь школашкахьа ерзалр. ХIаьта из иштта хилийтара, сога дилача, де дезар да партийни советски органаша цу предприятешкара производственни планаш кхоачашъелга санна, школашца бувзам лелабелга а хьадехар.

Къамаьл чакхдоалаш, Прасковья Степановнас белгалдаьккхар комсомольски болхлой школана гаьна латташ хилар, къахьегача масалашца из хьа а гайтар.

Республика къаьнагIчарех цаI йолча хьехархочо аьлар:

— Бераштa организаторски оашалаш Iомае еза, доагIар хьадехен шоашкара дIадехачунна мутIакхьа хилеи Iомаде деза уж. — Дешархошта къахьегама кхетам дуаьга дукха оагIонаш йолаш хIама да. Цудухьа хьажа а веза цунга массе а оагIорахьара, вешта аьлча, комплексно.

Из иштта хилар кIоаргга масалашца бакъдеш дийцар «Iилман-технически процесс сихъяра хьалашка къона болхлой кийчбара» хьакъехьа къамаьл даьча Грозненски № 26 йолча профессионально-технически училища хьехархочо Л. Гудиевас.

— Тха дешархоех 80—90 процент бараш юрташкара хьаьнза ба, хIана аьлча, городерча школашка профориентаце болх ледаре лелабеннадь. ХIаьта юрташкара баьхача дешархой знанеш цхьаннена а къайле яц. Iалашмате эсала л. Школьни реформа дуккхьал дешара процессе хинна ца Iелга вайна массанена а дика хоеш да, аьлар цо.

Iалашмате дукха чоалхане проблемаш йийцар совещане, уж дуккхьал йийца Iаьзар цига, ветеранаша хьийхар уж къоастаяра наьгъаш.

«Республика школай дешархошта эрсийи наьнен метташ Iомадара цхьайола проблемаш», аьнача темагIа ше къамаьл деш Нохч-ГIалгIай университета доцента Ахриева Идриса Раисас белгалдаьккхар:

— Мотт — из саг массадолча Iилманга вугаш бола никъ ба. Цудухьа хьадача боарамагIа Iомабе беза из дешархошта. Дукхача шерашка болх бецо сона веденар да наьна метта законаш эрсий метта юкъе дIачу а кхухьаш, цун грамматически оттам телхабеш хилар. Со ала лалац меттай вIаши бувзам хила безаш яц, из хила а безагIа, ба а ба ши мотт бувзаш мел долча къаьмий меттаюка. ХIаьта из дуцар да, къаьстта школьни реформаца дукхаденна, лингвисташ декхарийла ба яржжа вайнаьха-эрсий меттай сопоставительни грамматикаш хьакхолла, вешта аьлча, цу меттай юкъмоттигаши башхалонаши яьха. Цунга хьежжа оттаде деза вай республикерча школай дешархошта дова эрсий метта учебникеш.

Сага хьаьнъал совдаккхара къамаьл культура айяраш доккха маIан долаш да наьна мотт дика хьехар а. Цу гIулакха эггара хьалха де дезар да наьна метта учебникаш тоадар, цар Iилман боарам айбар.

Дешархо кхоаца коммунизм хьалъе езар волга кхета а деш, Грознерча № 2 йолча школа хьехархочо Социалистически Къахьегама Турпала Басима Элиссо Даниловнас аьлар:

— ФуннагIа дийцача а вайна хIана а хац вай йолаш йолча тарошех пайда ийбе: цхьайолча хана воаш къестаде гIерт вай дешаш, дешархоех тайшиа ца а дуташ. Шоаш уйла е Iомабе беза уж, вешта аьлча, царга шоашка къестадайта деза моллагIа дешаш, из де йиш мел йолча моттиге.

Совещани чакхйоаллаш къамаьл даьча ЧНГУ педагогикай психологей кафедра заведующе В. А. Кан-Калика аьлар:

— МоллагIа проблема Iа хьанйцача а, вай лерхIар цаI да — йиза йола кадраш кийчъелга. Цудухьа тхоай балха тIа оздиначох аьлча, дикза даргдоацар да лакхерча дешара заведеней школашцара бувзам чIоагIбелга. Хьехархо хила аьнна хорнар вай дукхьал знанеш дика хиларах а ца хоржаш, дег чура из болх безабенна хиларах харжа веза, тIаккха овлангара тоалургда гIулакх.

Республика халкъа образованера хьал овлангара хувцара а тоадара а цо-шоай дакъа юкъедахье вIашагIкхийттабар ветеранаш. Цар сий долча цIеро уж цу гIулакха декхарийла а бу. Цу тIехьа цар аьттув баргхилара масал дар къайле йоацаш корта болаш хинна къамаьл.

Х. АУШЕВА.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Хадданза йоакхо е школай

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет шийна аргIанерча заседане хьежай боахама а социально-культурни а гIишлошъяра цхьадолча дешаех хьалха тIаийца хиннa соцамаш кхоачашдарга. Дийцад «Республике юкъарча дешара а профессиональни а школа реформа кхоачашъяра чакхдоахача гIулакхий плана» хьакъехьа 1984 шера 11 сентябрера НГIАССР Совмина соцам г. Грозне кхоачашбарах дола дош.

Хьалха а саяна эсала я юкъарча дешара школий материально-технически база. Дукхха дукхагIйола школаш шин, кхыметтел кхаь сменах а болх беш я хIаьта дешархой контингенташ шерагара шерага дукхагIа хул. Иштта хьал доллашехьа. 1986 — 1987 шерашка цхьайола школаш а зIамигача берий учрежденеш а хьалъяра эша проектно-сметни документаци оттадара заказ даьдац, уж хьалъергйола майдаш къоастаьяц.

Просвещене министерства базови предприятеша доагIар даьдац дешархой къахьегама кийчбара материальни база дегIайоалаеш. Промавтоматика НПО, Октябрьски технологически транспорта управлене, художественни промыслай объединене, ТЭЦ-2, «Промгеофизика» треста кхоачашъяьац дешархошта хIама хьакхоллаш къахьегарай профессиональни лостам баларан йола болх бе моттигаш вIашIехьъяхара планаш.

Кхоачаш ца еш йисай дешара цехаш (участкаш) Iолхкара план а. Грознерча халкъа депутатий районий Советий исполкомаша къоастаяьяц объекташ, дешархой общественно-пайдамеча а хIама хьакхоллача а къахьегама чулоацами боарами, тIаьхьожам лоаттабаьбац базови предприятешцеи школашцеи юкъера договораш оттадара.

Торговле Министерство, юкъарча кхачан управлене Iалашдаьлац г. Грознерча школашкара столовеши буфеташи хIаьнга расфасовка яьча берий кхачан [...] ассортиментаца.

Городе Грозне юкъера дешар дешаьза дукха кагирхой болаьшехьа, тIехьарча шин шера сайрнарча школай контингента план кхоачашъяц, дукха деша болабенна раш цу школашкара дIаккхаб.

ХIанз а эсала лелабу дешархошца школай архьа беш бола кхетама болх.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето декхарийлаяьй Грозненски горисполком, из гIулакх доагIаш йола министерствашиведомствашикхоачамбоацараш дIадаха, НГIАССР Министрий Совета цу хьакъехьара соцам кхоачашбара эшар да.

Горисполкомен г. Грознерча райисполкомий декхар да керда 1985 — 1986 дешара шу хьатIаннхачалехьа массанахьа дешархой общественно-пайданеча, хIама хьакхоллача къахьегама эша объекташ къоастаелга, уж лелаелга Iалашдар. Республиканa кадраш эпарга хьежжа, дешархошта кхетам балара, уж Iомабара, царна профессиональни лостам балара а обществана пайдане, хIама хьакхоллаш бола цар къахьегам вIашIехьбаккхара а тIехьа школашта, дешара-производственни комбинаташтa, базови предприятешта юкъера бувзамаш чIоагIдара болх тоабар. 1985 шера 15 июль хьатIакхачалехьа чакхдаккха леза юкъарча дешара школай базови предприятеша, базови предприятех йолча положенега хьежжа школашца договораш оттаделга. Цу гIулакхи тIаьхьам лоаттабе беза районисполкомаша.

Тоаде бытовой гIулакхаш делга

Заседане ладийгIад, «1981 — 1985 шерашка республика къахьегамхошта бытовой гIулакхаш делга тоадаран дIахо дегIадоалаларан де дезарех 1981 шера 31 июле тIаийца КПСС обкома бюро, НГIАССР Министрий Совета, РСФСР бытовой гIулакхаш дара Министерства соцам кхоачашбеш министерствана исполкомашен беча белгах, НГIАССР бытовой гIулакхий министра А. Н. Инуркаева, халкъа депутатий Ножай-Юртовски а Назрановски а районий Советий исполкомий председателаша А. А. Кудасова, М. А. Зурабова даьча хоамашка. Белгалдаьккхад, республике а цу районашка а бахача наха бытовой гIулакхаш делга тоалара хьадда болх чакхбаьккхалга. КIезиг-дукха шерьаьй быта предприятеша наха деча гIулакхий формаш. 1984 шера наха деча бытовой гIулакхий боарам 1983 шера хинначул даккхбеннаб Назрановски районе 16,3 процент, Ножай-Юртовски районе 11,1 процент.

Цунца цхьана, районашкарча къахьегамхошта бытовой гIулакхаш дара боарам, бахача наьха заказаш кхоачашдара культурен дикален вахаро тахан дIадехарашта жоп душ яц. Бытовой гIулакхий министерства, Назрановски а Ножай-Юртовски а райисполкомаша Iалашдаьдац бытовой гIулакхаш дара пятилетка диъ шера план кхоачашъелга. Диъ шерен 1985 шера дIабеттен министерствас бахача наха ца деш дисад 2940 эзар сома маьха бытовой гIулакхаш. Назрановски районе наха деча гIулакхий 17 тайпах 10—13 -тайпах дараште мара кхоачашъяц план. Кхоачам болаш лелабац наха гIулакхаш дара керда тайпаш юкъедоаладара болх.

Республика министерствашен ведомствашен кхоачашъяц Назрановски, Ножай-Юртовски районашка быта служба материальни база дегIайоалаяра оттаьгда заданеш. Цу районашка я 500 а кхы совгIа а нах баха моттигаш, быта служба цхьаккха тайпара предприяти йоацаш. Во лелабу укказа быта служба кадраш хьахаржарен кийчъярен болх а.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето наха бытовой гIулакхаш дара министерства, Назрановски а Ножай-Юртовски а райисполкомий теркам тIаберзабир, 1981 шерара КПСС обкома бюро, НГIАССР Министрий Совета, РСФСР Минбыта соцам лертIа кхоачашбеш ца хилара, царгара хьадийхар наха бытовой гIулакхаш дечара кхоачамбоацараш дIадахаран бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачашъелга Iалашдаран мел эшар делга.

Юрта боахама министерствана, Назрановски, Ножай-Юртовски райисполкомашта тIадиллад, 1981—1985 шерашка колхозий а совхозий а центральни усадьбашка быта цIенош комплексни приемни пункташ хьалъяра а болх бе йолаяллийтара а заданеш кхоачашъяра кхы тIа гIулакхаш чакхдоахилга.

Халкъа депутатий районни Советий Назрановски а Ножай-Юртовски а исполкомий декхар да моттигерча нахах кадраш хьахаржа быта служба предприятешта новкъостал де. Бытовой гIулакхий Министерствос Iалаше деза уж дика кийчъелгех болх бара царна эша хьалаш вIашагIтехьаоахилгех. Министерствас райисполкомашца цхьана вIашагIйоахна еза, бытовой гIулакхаш дара стационарни предприятеш йоацача моттигашка бахача наха йола, массазе болх бергбоза дIачуна лела бригадаш.

Министрий Совето еррига райисполкомаштей горисполкомаштей тIадиллад наха бытовой гIулакхаш деча предприятей балха тIахьожам лоаттабелга чIоагIдар, наха гIулакхаш дара болх тоабара, культура лакхъяра, 1985 шера планаш кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически ях йоарийар.

Шерде гIонна дола боахамаш

Министрий Совето дийцад, потребкооперацe гIонна долча а гражданий доалахьарча а боахамашкен сомий бешамий товариществашкен юртбоахама продукци арахецилга шердара Нохч-ГIалгIай респотребсоюзо беча балхах дола дош.

Министрий Совето белгалдаьккхад, гIонна долча респотребсоюза боахамий балха цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар. Дукхача боахамашка пайда эшац хьайбай продукташ яхара боарам лакхбара йолаш йолча тарошех, лертIа доал дац боахамашта, лоха я хьайбай продуктивность, кхоачашъяц хьайбаш а оалхазараш а лелара планаш.

ГIонна долча боахамашка ледара лелабу зооветеринари болх, лоха я дулха хьайбаш кхоабача тIаккхета оквал, доагIар дац хьайбай материал Iул вIаштIехьдаккхара, лакха ба продукце мах, учети отчетности лертIа лелац, доаькъарий кхоачам вIаштIехьбаьккхабац.

1984 шера лертIа доал ца дарахи во кхабарахи декъа тIерадьннад дукха доахал, хьакхарч, жа, котIара оалхазараш.

Массанахьарча боахамашка керттерча даькъе кулгмара ду балхаш, холуш ца техника ца тоъилга.

Респотребсоюзо шайгара доагIа новкъостал дац гIишлой материалашца, удобренеш, ядохиминаташца, инвентараца сомий баьцадарий бешамий товариществаш Iалашъяра. ВIаштIехьлаьхкалац массанахьа нахагара баьцалаараши сомаши хьаьца пункташ Iойохнилга. ЛертIа лелалац юртбоахама продукташ хьалурашка наха дукхагIа хоатта промтовараш, гIишлой материалаш йохкилга. Айхха бувзам лелабац сомий-баьцадарий товариществашка кулгалхоша.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето респотребсоюза председатела Х. М. Гуржиханова теркам тIаэзаб респотребсоюза доалахьарча гIонна долча боахамаша болх во беш хилара, респотребсоюза кулгалхошкара хьадийхад гIонна доладa гражданий шоай доалахьара а боахамаш лелаелга, сомий бешамий товариществаш вIашагIйохкилга дIахо дегIадоаладара, цига юртбоахама продукци арахецилга шердара тIехьаре болх чIоагIбелга. ГIонна долча боахамий материально-технически база чIоагIъяра эша организационно-боахама гIулакхаш чакхдоахилга. Хьайбашта, котIарча оалхазарашта лазараш ца хилийтара бола дарбана - профилактически болх тоабелга.

Iилман-технически прогресс сихъяра наькъагIа

КХОАНЕ ДАГАЙОАГIАШ

Дукха ха я ма Карабулакски химреагентий завод хьаьь. ТIа-тIа шераш хIанз беррига мехкарча буройойта кхоачаш хилал реагенташ лоаттаю предприяти хиннай цох. Технически прогресса ларда тIа из дегIайоадеча доккха дакъа юкъедихьерех цаI ва цун керттера инженер В. А. ЖИДКОВ, Iилман-технически прогресс сихъярца дийна тха корреспондента массехк хаттар дир цунга.

— Виктор Александрович, Iа дийцача бакъахьа хетар Iилман-технически прогресс сихъяра дешашка айхха дуаа а дуваш.

— Юкхьанца углещелочни реагент хьаяра Кировградски областера лоаттабора тайша кIора. Цун тоннага дIадодар шин туьма, хIаьта хIанз тарефаш лакхъяларца машиниаькъо кхы а нонагIа а доаькхаргдар цох ахча. ТIаккха заводо 1973 шера карадерзадир цун метта феррохромлигносульфонат (ФХЛС) арахецилга. Из дош дуккхаза администрацена хьалхашка уттадир партийни собранешка къамаьлаш даьча коммунисташа, цига тIаийю решенеш ший тIаьхьожама кIала лоаттайир парторганизаце.

Уккхаза керттердар гаьннара маьха еза бийдал хьа а ца кхухьаш кхыча кхоачамашца эффективнегIа йола продукци арахецилга вIашIехьдаьккха хилар да. Арахьара новкъостал доацаш тхоай низаца хьайир из реагент кийчъю лаьрхIа участок. Цига хьалхарча шера кийчйир 267 тонн. Иттех шера цун производство ткъаьнхеза гаргга тIа а кхеташ. 6293 тоннага дIаккхоачальй соахка. Бакъда, цох а кхоачамбаь Iе дагаяц коллектив. ТIадоагIача шера цун боарам 30 процентал тIех хилийта дерхI. Иштта, керда техника, оборудовани оттаеш реконструкци яра чотагIа укх пятилетка диъ шера 8250 тонн продукци дукхагIа йоаккхилга Iалашдаьд. Нагахьа санна низал продукци алсамъяккхара производство шеръеш тхо хиннадаларе цунга дизза дукхагIа ахча дIададхийта дезаргдар.

Хьалхашка латта декхар кхоачашдара чIоагIа кхотаенна къахьийгар химреагентий цеха коллектив. Цунна кулгалдеш а ва производство кIоарга йовзаш, кердачун дами тIаккхуш, инициатива, творчески инженерий уйлаш йола коммунист А. Коломыцев. Производство соца ца еш шоай керттерча цеха реконструкци е вIаштIехьдаьккхад цо. Шоай декхараш цIена кхоачашдеш цеха партгрупорг М. Борциев, дукха ха йоалаш вонкхагIволча инженералла вахийта къона коммунист С. Бутенко, слесараш П. Храмов, В. Шкубелев, В. Пономаренко, П. Елимович, сварщик В. Беков, кхыбараш а. Царна гIо, хьехам эшаш хилча даим улл уш нийслу къахьегама ветеран С. Федянин. Цар а кхычар а хьаькъал, низ, хьинар бахьан лоаццача хана реконструкци чакхъяьккхар.

ХIаьта моллагIа гIулакх чакхдоаккхача дикачун юхьнге латтараш, инициатива гойтараш коммунисташ хулга, уж шоай цIера сий даим лоралеш хулга Iалашдаьд партгруппас.

Иштта, цу цеха реконструкци еча юкъа С. Федянина бригадас, шоайла дага а баьнна, блочни хьисапе монтаж елга могадир. Цо дикка лаккийр къахьегама овсаре. ГIулакх творчески оттадаро аьттув баьлар пхийтта дийнахьа цех кердача тайпара кийчъе.

Цул совгIа предприяте халданза йоакхо яьй производства эффективность айю аппаратура кердайоакхаш хувцара. Коммунист, керттера механик Горбаконь Владимир Иванович командировке «Средазэнергоцветмет» производственни объединене нийсвелча зийна хиннай хIама сиха йокъяре чIоагIа аьттув боалийта технологи. Цу кердача хьисапе йокъаеш реагенташ кийчъе хьажача фу дар-хьогI, аьнна цIавеча коллективаца дагаваьнна, болх дIаболабир, производство соца а ца еш чакхбаьккхар. Цу тайпара керда сушилка 1983 шера болх бе йолаялийтача ши эзар тонн продукци тIаккхийтар, шу тIехьагIа кхы а шиъ хьайча 4250 тонн. ХIаьта карарча шера керда сушилкаш оттаяьй кхыча производстве а — цига а иштта алсамдаьннад реагенташ арахецилга.

— Шоай къахьеганца дийза психологически факторех фу хоаденнад хьона?

— Алхха цхьа масал доаладергда аз. Продукци тIайоттар цкъаза эггара низкъалагIа дола гIулакх а хиле дIаоттар тхацига. Кхычахьа нийсвелча сона дайнад тха яр санна йола продукци механизированни хьисапе сталкивателаш йолча электропогрузчикашца вагонаш тIа йотташ. Цох лаьца къамаьл хилар тха коллективе а.

Цу хьакъехьа шоайла дагабоалаш хинна цехерча болхлоша со волча хьа а баьхка, вай хьалашка цу сталкивателех пайда эца йиш яц, йоахар массане. Электропогрузчикаца маневрировани елга, галеш поддонашта дехкилга хувцилга дIадехар цо. хIаьта уж дохаш а кIезига моттигаш хилацар. Из деррига царна психологически барьер а хинна дIаэтталга гуш дар, цкъа Iомаьдаьчун тIара вала хала иа хулий сага.

Партбюрос комисси хьожайир из гIулакх тахкара. Цай балха дн упаковочни отделенера дIадоладе дезача эттар со а. ЧIоагIа зем боаккхаш хьажар грузчикий, электропогрузчикий водителий балхага. Царца дагадьлар, пайдане дар хьаллацар дийхар. Эггара хьалха нердача хьисапе галеш тIадотта вальлар коммунист А-Г. Богатырев. Цо дIагойтар ца тешарашта из дулургдолаш хилар. ХIанз из болх бечар даим цу тайпара шоаш къахийтача санна кхоачашду из гIулакх.

— ДегIаахара тарошех, къоастадиза долча дешех даьна фу аргдар Iа?

— Завод дIахо дегIаухаргйолаш я. ХIанз хьалъеш латт шера 30 эзар КССБ яха реагент кийчъеча цеха шоллагIа йола аргIа.

1984 шера деиз керда реагенташ арахецилга карадерзаде доладенад. Наьха уналцIено а гонахьара среда а лораяра чIоагIа аьттув боалийташ хургья из реагент. Цул совгIа, дикагIйола реактораш оттаергья. Цу гIулакхо кIезигбергба аппаратчикашта хула Iотхъам.

МоллагIча предприяте санна тхацига а йолаш я, оалаш ма хиллара, «готтига моттигаш», болх хийцца хьабара новкъарле ю кхоачамбоацараш. Эггара керттердар — технологически оборудовани бизза низагIа болх бергболаш вIаштIехьдаьккха ца хилар. ХIаьта из даим технически бахьанех нийслуш да, аьлча харц а хургья. ДукхагIа долча даькъе наьха бехкагIа хулаш да из. Цар къахьегама, технологически дисциплина телхаярца.

ХIанз а Iалашдаьдац совдален электроэнерги йоргйоалаш кхом бара режим чIоагIъелга. ХIара агрегато е установка из мел йоаю ховргдолаш учет лелаяц. Уж администраци, партийни, общественни организацеш боагIонца тохаелча тхоай низаца къоасталургдола гIулакхаш да.

— Рационализаторски болх иштта лел? Цу хьакъехьа дешох дуцал.

— Технически прогресс чакхйоаккхача творчески уйла юкъехьош хьинаре дакъа лаьцар тха рационализатораша. Совхна облсовпрофа, ВОИР-а областной совета Сийлен грамота яларца белгалбаьхаб уж. Цхьан шерен ах шерен 47 рационализаторски предложения цхьа изобретения балха юкъейихьай цар, 110 эзар сом экономически эффект йолаш. Пайдане гIулакхаш цар хьалхадахарца кхоадьд 35 тонн условни доагор, ткъо эзар киловатт-сахьат электроэнерги, итт эзар совгIа сома маьха бийдал. Заводе конкурсаш чакхйоах «ДикагIволa рационализатор» белгалваккхара. Совхна толашагIболa рационализатораш санна белгалбаьхаб керттера механик В. Горбаконь, инженер Е. Жидкова, цеха начальник В. Кузин, компрессорни установка машинист В. Макаев, котельне начальник Н. Касаков, кхыбараш.

Рационализаторски болам чIоагIбара бонкхача маькара хилар дукхача участкашка болх бригадни подрядагIа вIаштIехьбаккхар. Шийна партийни организаце тIадиллача декхара бехктохкам бизза кхетабеш, из гIулакх чакхдаккхара оарцагIаьлар коммунист А. Юшкова. Дукхаза балха участкашка дIа а ухаш, царца дагабоалаш, болхлошта эшар Iалашделга администрацегара хьадехаш хилар из. Керттера дарца тешараш мутIахьа бора, шек барий уйлаш хувцайолтар. ХIанз предприяте цу тайпара пхийтта бригада я. Цар балха, общественни вахара гIулакхаш массе оагIорахьара товеннад.

Интервью яьйр С. МАЛСИГОВ.

Цхьайтталагіча пятилетна тіеххьарча шера план хенал хьалха кхочуш а я, КПСС XXVII съезда сийдеина накъабахара шерра социалистически аль йоерж алй «Грознефтехимремстрой» треста чуйоагІача цхьоалагіча специализированни ремонтно - гІишлон управлене болхлоша. Цу яхье хьалха латтаза я Мятников Иван Васильевича кулгалдеча слесарий - ремонтникий бригада коллективз. Ше дІахьожалчо холлагіча участие башка - дика толамаш доахаш, цуй бехкагІа балха тІа цхьаккха тайпа хьовзам ца хулийташ хьайоагІаш хиларех лоархІаш я из. Цхьаккха бутт дІабихийтац цо норжаш 115—120 процент кхочуш ца еш. Белгалдаккха дезаш да, оасаре къахьегаран совгІа бригада болхлоша чакх мел доаха ремонтни балхаш дикаи тІехдовеш шера да хулаш.

Шоай новкъостий хьохкаж телаш болх беш ба ремонтникаш, коммунистически къахьегама ударникаш Ковешников Борис Иванович, Дербасов Анатолий Иванович, Анисимов Алексей Иванович, кхыбараш. Цар къахьегама календаре тІа я шийтталагІа пятилетка.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш -ремонтникаш Б. Ковешников, А. Дербасов, А. Анисимов, бригадир И. Митников.

С. ХУГАЕВА сурт.

БОЛХЛОЧУН УЙЛАШ

ВАХАРО ДІАДЕХАР

Іилман - технически прогресс сихъяра дешашта хетаяьча совещане доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретаро нах. М. С. Горбачевас аьлар: «...Хіанз, КПСС XXVII съезда парти массьйодача, съезда програмни документаш кийчдеча хана, воархІаме да Іилман-технически прогресс сих ца йича вай дагадоацинга кхетадар...».

Совещане дийца дукхагІа дола дешаш хоадам болаш тха производственно-товарни конторе коллективана доагІаш а да. Цудухьа Іилман-технически прогресс дегІаккхувлара даькъе хьадда гІулакхаш де лаьрхІа а дар чекхдаьха а да тха.

Цхьайтталагіча пятилетна дІадахача даь шере планел совгІа миллионаш соний маьха товарни продукци мехкала яьккхай оаха. Цу юкъа кхоаьй 11 эзар гигакалори йовлела энерги, 2,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. ХІаьта мехкадьтта продукташ нормагІа йоагІачул 5 эзар тоньн кІезигагІа йоаьй.

Тха контора ерахецача еррига -продуцех 40 процент ер панчахьалкхен дикала Знак тІаьттош я.

Дахача тамашца дІадода керда объекташ хьалъалген къахьачарна реконструкци еллгеь. Иштта, балха юкъейоалавий керда 17 тайпарча мехкадьтта продукташта лаьрхІа резервуар, бензин кийчду автоматически станци хьаьвьий. Мехкадьттадара тух хьагъоастадара процессаш ерригаш а автоматизаци яь а. Хьальхий керда кисородни установка. Дукха хІайоаццаш эксплуатаце дІаенний г. Прикумске бензин дІауозардола комплекс.

Цунца цхьана дицдалийтац социально-бытовой гІулакхаш ца дувзаденна дешаш а. Предприяте болхлошта лаьрхІа хьалдьд цІи цІа, административно-бытовой корпус, цин бытовой помещенешта ремонт яьй.

БІарчча хьейдеча тха конторе керттера фондаш 46 процент кердаььхай. Рационализаторски предложенеши изобретенеши балха юкъеккулаьрах пятилетка дІадахача 4 шера бьвна экономически пайда 1,5 миллион сома маьза ба.

Гуш долча тайпара, экономически социальни дехьараш кхоачашдеча тхона кергІдьнараш кІезига дац. Бакъда, тхаьн дуаца дезараш да кхоачашдиныа дисараш, теркам дукхагІа тІабахийта безаш доаца дешаш. ХІаьта уж кІезига а дац. Масала, договорни постаеыш ера лиа бетта декхар тха коллективо кхоачашдеьдац, хІаьта продуцега дІаьодар цу юкъа лензденнад 4,3 миллион сома маьха. МалагІа да цун бахьан?

Дукха ха йоаццаш динача партийни собране коммунистеша гучахаь дийцар чурча тарьнех во пайда эцаш хиларех, къахьегам а технологически дисциплина а боагІача боаржа ца хиларех, социалистически яхьа тайп-тайпарча формаех во пайда эцаш хиларех.

Уйла еи еш, дІагІоргбий тха болх ритмично даим кхар само брак йоле бийдал тхона лоаттаеш хила? Масала, дукхьал укх шера 5 бетта В. И. Ленина цІерагІча мехкадьтта чекхдоахача заводо 34 процент бийдал брак йоаш хьайтай тхона, хІаьта Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски заводо — 56 процент яр. Юкъера дІельархІача республикерча мехкадьтта чекхдоахача заводаш 40 процент брак йолаш хулийтай тхона шойш 5 бетта хьекхечийта бийдал. Из тайпа хьал латта цхьа шу, шн шу хинна а Іац.

КПСС ЦК июньски (1985 ш.) Пленума хьаьстта теркам тІаэзар договорни дисциплина чІоагІъе езаш хиларах брак ерашца лира къовсам лоаттабе безаш хиларах. Брак ерашта лоадам боаца таІазар а дий чекхдоал тхо дочча из гІулакх. Царгара доагІар цІенхаштта, партийни принципиальность а йолаш хьадезаш сег вац!

Кхоачамбоацарш хьахулийтача наьхъах да сога хаьттача цхьакха а. Из сенах латт аьлча, из латт объединене технологически службай гонзал лоаьаьлерах. Цудухьа, болхлой кадрешца профессиональни дешар вІаштІехьдикзе дезе за тІекхайчай.

Тха планешкан тІайцача социалистически декхарашкан диллача, оаха ерахеца дизельни доагор панчахьалкхен дикала Знак тІалатташ хила деза дукха ка яр, бакъда, хІанз а стандарто дІа ма деххара дац из. ХІаьта из гІулакх бокъалгахьа даьккхача хІара шера планел совгІа кхы тІа бийдал дІахтийта ца езаш 6 миллион сом пайда лургбар цо предприятена.

«Грознефтеоргсинтеза» объединене чакх мел йоаккхача продукцех дукхагІа яр тха предприятега гІолла маьтале йоакхаш я. Кийча продукци потребителашка дІакхачийтара на тІайоттара лаьрхІа 8 эстакада а тха конторе. Бакъда, уж кІезига я, хІаьта царех пхиь геттара тишъенна хиларах, госнадзора органаша бокъо цІ лушиш болх беш я, кхы да хІама а доацаш.

Вакуумни дистиллята мехкадьтта сийрда продукташ чуйоттара лаьрхІа В. И. Ленина цІерагІча заводе Г-43-107 установкьа хьаьчча комплексана юкъе тхона эстакада хьальелга лаьрхІа да. Цу гІулакха мел эша материальни, финансови, къахьегама ресурсаш хьахийцай «Союзнефтеоргсинтез» ВПО. Бакъда, Къулбаседа-Кавказски машиниаькъа Грозненски отделене кулгалхоша хьалъяйтац тхога шоллагІа йола эстакада. Цхьакха корта а болаш бехьан дац цер доаладаш.

Йолаш йолча 265 резервуарах кІезигах яле а бІаьнкена капитальни ремонт эш таханарча дийнахьа. Укх тІаьхьарча 7—8 шера цхьнена мара цу тайпара ремонт яьц. Оаха ерахеца продукци дика хилийтара из Іаткъац ала йиш яц.

Іалаьмата боккхача лоархІаме кІема да мехкадьтта продукташ трубопроводашка гІолла потребителега дІакхачийтар. Тха продуцех 35 процент яр иштта дІаухийташ а я. Бакъда, продукци дІакхахьийтара дакъе цистерней лоархІам хІанз а кІезигбенкабац. ХІаьта уж тхона цІаккха тоьаш а хилац.

Тхаьн дуаца-м кхы а дукхагІа дар тха балха тІа, бакъда, дукхьал аз лекхе белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадоахаре а дикка тоалургдар гІулакхаш, кхолургьар къахьегама овсарле.

О. ЕЛФИМОВА.

«Грознефтеоргсинтез» объединене чуйоагІача производственно-товарни конторе оператор.

Хьувкъам-85

Наьха хьашташ дицдалийтад...

Шера баьча балха итог яр санна хІама да ка бола ялат чуэцар. Цудухьа бокха теркам тІабахийтар тха боахама кІи-марса кийчо яра. Еррига комбайнаш, хІаьта уж 28 я тха, май бутт юкъехоачаш кхашкара балхаш дІадоладе кийча яр. Цул совгІа, царех цхьайраш мошача доакъара соахка гурахьа дІайийна рожь, мукх хьокхаш хилар апрель бутт чакхбоалаш. Ае а дакъа лаьцар цига. Цу гІулакхе йиш хилийтар ка бола ялат чуэцара комбайнаш мел дика кийчъяьй кхы цІа кхазза а тахка.

Ялат чуэцара хьалхе лаьрхІа план оттайир. Цу тІа белгальяхар ялат хьокхаш, сардаш, чах кхаш мукъадоахаш, лаьтта оахаш, техника хьалага хьожаш, наьха культурно - бытовой, балха хьалаш вІаштІехьдоахаш хургйола, кхы тайпа звенош. Цу ерригача комплекса нерте колхоза председатель оттавир правлене.

КІи-марс чакхбоаккхача дакъа лоацаш хургбола нах моральни материальни белгалбахара мероприятех а дувцаш, ялат чуэцара план дІайоаийтар лаьрхІа яьча колхозхой собране. Цига механизатораша дош делар ка боле дерриги а ялат 10 балха дийнахьа чуийца дахиза. Цунах 2650 гектаре тІа дар цхьоалагІчен шоллагІчен бригадашна Сунженски дукъа тІехьа Алханчуртски атагІе да тха, хІаьта 140 гектар — Орджоникидзевски станицана гаьна йоацаш, хьайбаш мошача доакъарца Іалешдара лаьрхІа вІашагІъеллача № 4 йолча бригаде.

Ши ди мара доа ца деш цигара дар чуйцар оаха, хьанкари ардари къаьст - къаьста а долаш. Кха сиха чах мукъа а даьккха, дезача дискови маккхашца лаьтта кІаьд а дь, хІанз силоса хьажкІаш дІаюш ба цу бригадера механизатораш Козлов Иван, Четников Владимир, Поплутин Анатолий. ХІаьта ялат чуэцаш йола тха комплекс Алханчуртски атагІе я.

Укхазара 291 гектара тІара дар хьакха а хьенка, цунах 258 гектара тІара дар ьердад. Хий дуллаш дац тха ка бола ялат дІадийна кхаш. ХІаьта а дика ба хьункъан: хІара гектара тІара 26 центнер йоал. план 23 центнер йолаш.

Ялат цІена чуэцара къаьстта йоакхо ю механизатораша. Иштта болх ца бича а далац тхо. ХІана аьлча, яхьа условешка хьежна, лаьттан тІара боарамал лакхагІа ялат хьенхача, е кхы тайпа гІалат дийтача сага нормаш тІеккхоачашъярах тела оттадаь ахча лац. ХІаьта нийсдалийта гІалат сиха гучадоаккх хьалха тІахьожамхоша. Иохо ю цар чуйцар кулга цІена. боацача нахах дорадара а. Халкъе тІахьожамхой посташ латт кхай тІа, хьатта бодача наьнъа шин моттиге, хьатта хьатІакхухьа ялат оаачн.

Геттара дика къахьег комбайний, кхьча агрегатий технически хьалага хьажара вІашагІъеллача звенос а. Еха машина дукха ха ца йоаеш сиха а тешаме а тоаю цо. Иштта из гІулакх де йиш хулийт звенос кхоачамболлаш эша запасной оатхалаш Іалашъяро.

Раьза да тхо балхашара моральни а материальни а безам, совбаккхар дукха колхоза кулгалхоша дечоа а.

Социалистически яхьа итог хІара дийнахьа болх чакхбаьлча ю ку гІулакха йолча боахама партийни организаце секретара Доронов Николая кулгалдеча звенос. Хьалхарча дийнахьа хІаране мишта болх баьб, мел ахча даьккхад, яхье котало хьано лацхай ха йиш йолаш хул хІара сег Іуйрийна сецца яхьа «Экрана» тІа хьалтохача «молнияш» тІара, графикаш тІара, н. кх. дІ. Котало лаьккхача механизатораща, шоферашта делкъийга хІама ла нах гулбеннача хана ахчай премеш лу.

Социалистически яхье хьалхара моттигаш дукхагІа аз яьхай хІанзалца. Соца хадданза котало къувсаш хьабоагІа Зыбкин Аркадий, Котельников Владимир, Колесов Анатолий. Норма юкъера лаьрхІача 80—90 процент тІехкхоачаш ца еш ди дІадахийтац цар, иштта овсаре къахьег ялат дІахкухьаш болча шофераша М. Ганиукова, Б. Сайнароева, кхычар. Шин декхарех лоархІа ца веш цхьаккха а вац кІи-марс чакхбоаккхача дакъа лоацарашта юкъе.

Дийнахьа кхозза кхоаб тхо. Іуйрийнеи сайрийнеи мах боацаш делкъийга ах мара мах ца боаккхаш. ДукхагІйолча хана дулх хулийт тхона. Кхоачамболлаш баьцадаараш а лоаттаду. хІаьта сом хилац. Кхы а цхьа хІама даСатессача деиз боал къовлабеллалца къахьийгачул тІехьагІа лартІа салаІа йиш хилац. Демах а яиза бригадин стане веча лувча моттиг яц. Алханчуртски атагІе оаха болх беча юкъа «автолавка» ея хиннаяц тхо долча. Уж кхоачамбоацараш децире, наьха болхацара безам кхы а лакхлургбар. Цу тайпара, кІи-марса балхаш из хулла сихагІеи дикагІеи чакхдахара наха-м шоай низ дІаккхоачар ду. цхьабакъда, цар бытовой хьалаш вІаштІехьдахара кулгалхоша кІезига йоакхо ю.

Н. ПЕТРУШЕНКО,
Сунженски района «Победа» колхоза комбайнер.

ПИСЬМОШ

«ХІара коллективе хІара цІагІа лоаттабе беза малара дукхьалха къовсам».

«ДогІа дийлхача больницв ерригахьалхашке хих хьалъюз».

«Къахьегамхой бытоеи хьалаш вІаштІехьдахара кулгалхоша кІезига йоакхо ю».

«Дика дІагІоргбий тха болх даим яхар санна бийдал - брак тхона лоаттаеш хилача?»

ДИКАЧА НАХАХ

ПАЙДАНЕДАР ЛЕХАШ

Болх дика беш хьайоагІачарех я № 1436 яхача автоколоннера Г. В. Черняева кулгаладу ремонтникий бригада коллектив. Хьалхарча квартале доккхий толамаш дахарах Нохч-ГІалгІай автомобильни транспорта территориальни объединене «дикагІйола ремонтни бригада» яха цІи еннай цунна. Къаьстта белгалаваьннав йоккха кулга говзал йола токарь коммунист Пустынников Николай Афанасьевич.

Ше автоколоне балха венача дийнахьа денз гІалат ца доалийташ, улуврча новкъосташта хьохкам телаш хьавоагІа из. Сменни норма дикка тІехкхоачашъю къахьегама ветерана. Цул совгІа, предприяте дІадоладаьча моллагІча кердача хІаман юкъе хьинаре дакъа лоацаш ва Пустынников.

Тахан майра ала йиш я из автоколонне дикагІвола рационализатор ва, аьнна. ДІадахача шера бархІ рационализаторски предложени еннай цо. Уж производствана юкъейихьай, 2,3 эзар сом пайда баьлар царех.

Иштта машинех йоаххача тишача оатхалех шоллагІа пайда эцаргбола оагІонаш лехаш дукха къахьег цо. Масала, КамАЗ яхача деза мохьаш кхухьача автомашинех йоахкаш йола деффеpенциала сателлиташ шоай ха яьккха яьлча дІаккхувсар автоколонерча шофераша. ХІанз Пустынникова еннача кердача рационализаторски предложенех уж юхаметтаоттаю. Цул тІехьагІа цІеначарел огІа ца беш болх а бу цар.

Даим балха тІа кердадар лехаш вола Николай Афанасьевич шийна ховц дар уллуврча новкъосташта дІахьеха гІертаж ва. Цудухьа къонабарий хьехамчалла хержав из. ХІанз автоколоне ремонтни балха воагІаш вола саг цунна тІачІоагІву, хІана аьлча, цо балхах безам болийташ визза къахьегамхо хьалкхеврг хиларах шеко йоацандаь.

Сийлен грамоташ, ахчан премеш телаш белгалбаьб цун хьаьнала къахьегам. Масала дІадахача шера болх дика барах Нохч - ГІалгІай автомобильни транспорта территориальни объединенеи профсоюза обкома президиумеи «дикагІвола ремонтни болхло» яха цІи елар цунна.

Д. САЗОНОВА,
Нохч - ГІалгІай автотранспортни территориальни объединене йоккхагІйола инженер.

СУРТА ТІА: токарь Н. А. Пустынников.

ГІо де тхона

«ПХЬИДИЙ ІАМ»

Ядазза ца доалаш ер кхьхат язду оаха шунга. № 8 йолча городской больнице болх беш а дарба дайташ а да тхо. Хова сурт дац тхона хІара дешна бІаргагур. Дуцачох, кхо шу хьалха Калашникова улицагІа Іобоагіа ник хьалъайбеш хиниаб гІишлонхой Никъ хьалаайбелга-м дика дар цар, шоаш дечун цар уйла ль ялара. Больница оагІорахьа хий хьачулестаргдолаш баьб-кх из болх. ХІанз догІа дийлхача больница ерригахьалхашке хих хьалъюз, сал дІа-са ваха йиш йоацаш. Из бахьан долаш халача оттабаьб укхаза болх беш бола нах, уахой.

Больница администрацицкъа санна дукхаза а ядаьд райисполкомага, горисполкомага укхаза этта Іам дІабоанхилга дехаш. Цоя хІама хулаш дац.

ДогІаш сецача ведраш бе а ехе, арабоа больнице болх беш бола нах коа этта хий дІадаккха. Из цхьа-шозза мара деш ца хилча тахан, дувца а деаацар. ХІаьта хІара дийнахьа ялар мо, ведраш бе а ехна латта везаш хила? ТІаккха фу де деза?

Оаха дувцар баьдий хоаргда шоана корреспондент оаш вайто.

В. ШОВХАЛОВА,
Н. ПАСЕНКО,
Л. ТАРАСЕНКО,
Л. ТАГИРОВА,
Р. ОСМАЕВА,
серрига — 17 саг.

РЕДАКЦЕГАРА:

Укхазе декар кхочаш а деш, тхоай корреспондент вахийтар оаха юнцача моттиге. Бакъда, цар дувцар. догІа дийлхача инфекционни больницаш хьалхашна хих доккхий Іамаш отт, дІа-са ваха йиш а йоацаш. КІордадаьд больница болхлошта из хий дІадаха.

Ехкан оттача а тІондал йоацаш дисац больница кох. Гаьна йоацаш йоагІа лаки кийкха а кийкха, цу чура хьалъетта технически хиш кІажараш а дІакхет укхаза хьаІайначча доагІаш хих. Хотта, гІум вІашагІа а кийе, хьахиннеча ушалах во хьеж йоагІа. Укхаза хьахулеча микроорганизмаша инфекционни лазар дІа-са доаржадар кхерам ба.

Больница кулгалхоша цкъа санна дукхаза а телефонаш йийттай, ядаьд водоканалтресте кулгалхошка, город Грознерча керттерча санитарни лорага хиш дІакъовлар дехаш. Цох хІама хиннадац. Укхазе, больнице болх беча наха деш дола дехар дІахоаш бац райисполкома а горисполкома а кулгалхой. Цхьабакъда, дІахоавзеш сиха дІабаккхаваза-м барт бац из уна кІоаг, хІана аьлча, дуцар наьха укхцІеноах доландаь.

МАЛАРА ДУХЬАЛА—ЛИРА КЪОВСАМ!

ИЗ КЪОНАХЧАЛ ДАЦ

Прокурорско - следственни практико къаьгга хьахьекхад алкоголь бехкан долаш доккхий зуламаш деш, хІамаш лечкъаеш, нах боахаш хилар, дов а деш пачхахьалкхенни наьхен хІамаш лечкъаеш хилар, советски наьха могашлене а вахара а кхерам тІатуесаш хилар. Деррига деча зуламех дилагІа дакъа чІоагІа менна болаш ду наха.

Во хІама да Назрановски совхоз - техникуме болх беш хиняча тракториста М. М. Барханоева даьр. Къарекъа менна, транспорт делве бокъо а йоацаш, тракторна араваьннача цо авари яьй, духьала йоагІача автобуса ше лекха трактор тІа а теха. Цу чу багІа нах лозабаьб, дикка материальни зе даьд.

ХІана М. М. Барханоев ше даьча зуламах жоп луш ва. Цхьабакъда, из хатар доккхаоах кІезига бехк бац совхозтехникума кулгалхой а. ТІахьожам боацаш, доал ца деш транспорт делаьецаре хургдолаш хІама дацар из.

Статистико хьахьокхача бесса, наькъашка хулача гварех хІара йиълагІа яр менна болча водителача ль л. деш вола хІара кхоалагІа вар цар бехках ла. Иштта хилар укх шера февраль бетта «Гудермесский» совхозе а. Тракториста Бацаева шийца болх беш болча свинаркашца дика менна а менна, трактор хахка лаьрхІар. Во салаІар хилар цар цу дийнахьа. Наькъа болхаш цо шийна уллув хьагІача свинаркага Драгуновайга дІаденнад тракторе ко. Техника делае ца ховча кхалсаго трактор кІаьтІаькхай, цу тІа баьгІача кхалнахах кхоъ йийнай.

Менна болча наха даь зуламаш, уж бахьан долаш хинна хатараш геттара дукха да.

...Харцахьоча паькъа тІа баьннача Н. Абдулаева, Р. Зибикова лийна чубекха ха яьккхаяр. Цхьабакъда, мукъабаьлча а тоибала безам болаш хиланзар. Хьалха санна молаш бар. Менна болаш цІаьккха доккха зулам а даь. наьбаьта кхаьчар уж шинь. Укхаза а бехк тІера баккха йиш яц «Автуринский» совхоза кулгалхошта. Хьожаш хинабац уж шоай болхлоша фу ду. новкъостал даьлац царна нийсача наькъа тІа баьн.

ТІехдаьккха малар мелилга могадеш с тІазаш а цІенха а хиннаяц вай социалистически общество. ХІаьта а КПСС ЦК сопамо белгал ма даккхара, хІанзалца тІатеІа, хадданза болх баьбац из айи цІендаь дІадаккхара.

...Каст-каста къахьегама дисциплина телхаеш хиннаб маькхапродуктай Гудермески реалбаза слесараш Н. Попови А. Магомадови. Балха ха яр аьнна оза ца луш, молаш хиннаб. Цар леладу нийрча хІама дийцадац реалбаза коллективе, профсоюзни комитете, новкъостий суде. Дисциплина телхаеча нахагара доагІар цІенхаштта хьадеш хиннавац цу предприяте директор М. Д. Шамурзаев. Цудухьа нийсача наькъ тІара баьнна, шоай дезали, общества зе даьд цу шинне.

Корта бохабеш долча маларашта духьала цІенхавтта къовсам лоаттабелта дІадехаш дола керда закон лира а доагІаш а арадаьккха да. Хьалха санна доацаш, керда-ча закона хоадам болдаш дІадех общественни моттигашка корта бохабеш дола маларащ мелияга цІендаь дІадоаккхилга, сага сий доадеш менна а волаш, общество бІаргавайтаьга декхар.

ТІехдаьккха менна волча сага адамий сибат доь, ца доагІаш дола къамаьл дувц, лата кийча хул.

Кердача закона тІа керттера дар лархІа мегарга шоашта бІаргагушше а е кошше а молаш бола нах юха ца гохаш болча кулгалхошта. гІукакерча наха цІенхаштта бехк белга цо дІадехалга. Укх шера 1-ча июне денз белх беш долча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тІа аьнияд: «Шоай карарча болхлошца производстве спирта малараш молача дакъа лоацаш хиннача е менна вола боллло балха тІара ваккхара де дезар ца даьча. е спирта малараш мийнна моттиг къайлайихьача е царна кара бола болхлой менна болаш балха бахкар къайладихьача участкай, сменай, цехий мастерашта, начальникашта, иштта кхьболча кулгалхошта административни хьисапе бехк а беш, пхе тумагара итт тумага кхачалца гІод тох».

Кердача закоио гІод техкача а кІалхара валийтац кулгалхо. Молача даьна лаьшча е из къайладихьача дисциплинарни бехктокхаме оаь. преми ца луш вита, квартира яла аргІа тІехьаяккха йиш я.

Боарам боацаш доккха зе ду кхувш боагІараш мала Іомабеш болча наха. Из дош къаьстта белгалдаьккхад кердача закона тІа.

Цхьабакъда, даьца хІанзалца могадеш хІама дар бер дагь ди деадеш е дийша даьнна цо наьхаташ хьайийцача малаш а оттадаь тоай делга. Цу тайпарча даьна бІаргагуш шоай дезала деш доккха зе да из. Кхуеш боагІараш малара юкъеувзача даьшта, бокхагІболчарна административни е уголовни бехк белга дІадех законо. ХьалхагІа 50—100 сом гІод тох. Нагахьа санна цу тайпара дола хІама кулгалхочо деш хилча 2 шерага кхаччалца чувалла суд е йиш я цуина. Кхуеш боагІараш массехказа малара юкъеувзаш кулгалхо хиннвале, из ха 5 шерага кхаччалца йІаьхлу.

Малара духьала къовсам лоаттабара бокха лоархІем болаш да спиртни малараш дохкара правилаш телха ца елга. Уж телхаеш болчарна гІод тох 50—100 сомага кхаччалца. Цхьан шера шоалагІа цу тайпара йола нарушени еш хилча — 2 шерага кхаччалца тоавалара балхаш де оттаву е 200—300 сом гІод а техе, 3—5 шера торговле болх бе бокъо яц.

ТІехдаьккха малар меларо алкоголизмаи дІаяккхара духьала лоаттабу къовсам чІоагІбара, малараш доахилга дІадаккхара де дезарий хьакъехьарча Указа тІа белгалбаьнхаб цІагІа чІоагІа спирта малараш хьадечоа, уж маьхала доахачоа, лоаттадечоа, нийлечоа бола бехктокхам. Цу тайпара хІама даьчоа гІод тох, уголовни бехктокхаме оа, боахам хьабоаккх.

Советски нах кхетадеш ба спирта малараш меларо доккха экономически а моральни а зе деш хилар, из вай общества вахаре да йиш йоаца хІама хилар. Дерригача халкъо, хІара коллективе, хІара цІагІа цу «баьццарча бІехала» духьала къовсам лоаттабе беза. Иштта мара эшалургбац из!

К. КОКУРХАЕВ,
юридически Іилмай кандидат.

Доззол дехьара

Дуне цхьан кlиргlа

ЦlЕНАЧА КОНСТРУКТИВНИ ДИАЛОГА ТlЕХЬА

Советски кулгалхой чlоагlа тlехьа ба коммунизм хьалъяреи машареи наькъа. леррагlа в тlатеlла а кхоачашъю ядерни тlема кхерам дlабаккхара йола. герзаш дlадахара наькъа тlе хаьдда гола тохара. ихохнам кlаьдбара процесс юкадийъяра гlо де могаргдолаш йола машара программа. Духхьал ишта мах бу тайп - тайпарча мехкий политически гlозарашкен нейсовзонои хlанази Москве чаихьяьнача СССР Лакхехьарча Совета сессе итогий в, хlаьта ишта КПСС Генеральни секретара М. С. Горбачева Франце ергйолча визита хьанъехьеи тlехьагlа США президентана хургйолча вlашагlкхетара хьаъехьеи баьча хоама а.

Малхбузехьара из рецкци вlашагlтохаш санна, «Номиури» яхача японски газето белгалдаьккхад. «Советски Союза арахьарча политика керттера лини хувца ца луш юс», аьина. Цунца цхьана «Номиуре» цу политикана кертте латтар гераш lоаделга юкатохарв низ тlабохийталга хилар а белгалдьл. Цу цхьан хаша белгалдаьккхад цо. СССР дlахо зьош хургья Малхбузенцари торговлин ххылола ший оагlорахьара практически бувзамаш дегlадоаладира хьалха денз хьабоагlа ший никъ. Советски пачхаьалкхен арахьарча политика дукхха инициативаш машар дорабара низ болашагlа ярех факторащ хинна латт, хlаьта къаьстта чlоагlа дунеп общественноста терках тlеххьарча хана тlаззаб, укх шера ноябрь беттага кхаччалца СССР-о ший цхьан оагlорахьарча порядкагlа гаьна кхетар юкъерча боараме дола ракеташ дlайоаржаци еш совца а ергьл Европе жол луш деш дола ихыдола гlулакхаш чанх ца доахаш дутарг а да, аьина аьча решене.

Советски кулгалхочо Париже ергйола визит лакхерча боараме Женеве хургдола советско - американски вlашагlкхетари, цоко а йоацаш, малхбузен наблюдателашта а ма хеттара, дика уйла кидар хьахьоккхара тайпара хlама да, дунеп халкъашта юкъерпа хьал тоадара юкъе хьинаре дакъе лаца гlерташ хилара дола тешал да. Лакхехьарча боарамашка вlашагlкхетара идеи мога а еш, цу дакъе США лидерашцара дараш а долаш, советски кулгалхоша массе а хана белгалдаьккхад, цар де лерхlар лакхерча политически боарамерча ший мехка юкъерча гlулакхашта импульс алир да, яхаш.

Хала хете а, советско-американски гlулакхаш тlеххьарча хана цlенхаштта чоалхине даьинад, хlаьта СССР бехкагlа а ца доалаш, дунеп тlа цоашнахьа совле хургйола повици юххера а хилийтара тlадерсадаь американски администраце тlема - политически дакъе леладеча гlулакхий бlарчча комплекс бахьан долаш. «Монд» яхача газето яздаь ма хиллара, «космически гераш доаржадара йола Вашингтоно дlехкаlкаь просит керттера духьале я СССР-ан США-вен юкъера гlулакхаш тоадара».

Лакхерча боарамашка вlашагlкхетарех, цу дакъе Женеве а, хьахулаш дараш тийша хургда юкъе дов хиларан къовсам лоаттабараш тlаккхуш а йоацаш, оагlонаш вlашi кхеташ хиларен машарен наькъаш лехаш хилларах. Советски Союзах аьлча, из кийча я цlена а конструктивни а диалог е.

ДОВ ДЕ КИЙЧЛУШ

Централни Америче тlехь - тlехьагlа хьинарегlа герзашца кийчъенна чугlортара кхоачо еш я Вашингтон. Из бакъдеш дола цхьаькха хlама хилар укх деношка викалий палата тlайица. конгресса санкци а йоацаш Никарагуа «ховдам боллаш эттача» американски бlу чубахийта президента полномочеш ялара хьакъехьара резолюци. Цу решене, ма дарра аьлча, духхьал интервенци яра бола никъ США-на хьабеля. Тlема авантюрана бехказа боалара кlайча цlенна кхоачам хургба хьалхагlа дукхазе а санна «США-на сандинистий оагlонгохьара кхерам тlа эттаб» е «Никарагуарча американски граждании ваьхара кхераме гlулакхаш тlалат» аьнна цхьа моллагlа фальшивка арахийцача.

Кlайча цlено чlоаггlа lоткъам а беш американски законодателаша кийчъю аргlанара акци — Вашингтоно революциони республикана духьала лелаю пачхаьалкхен терроризма политика кердача тайпара къаьгте хьахьоккхаш дола хlама.

Геранаца кийчдаь дов делген терроризми хьалха о йоахаш. Вашингтоно, ма дарра аьлча. Венесуэла, Колумби. Мексика, Панама чуйоагlаш йолча контадорски группа гlулакхий доазонашка Центральни Америкера политически гlулакхаш лертlа дахарга долхача дерригача наькъашта блокада оттаьй. Пачхаьалкхенашта кийъера гlулакхаш тоаде тарлуш хинна мексикански городера Мансанильора никарагуано-американски переговораш Кlайча цlено шийттара йохаьй. Ерригa юридически нормаш толха а еш вlашагlхкийттача Штатий правительства байкот оттаьй Никарагуа халкъа духьала агресси йолалраш цу мехкарча форда юрташка минаш йохкаран США бехке еш Гааге хиинача дукеп халкъашта юкъерча суда. ЦРУ тlаьхьожам а лоатгабеш болх беш йолча «Контрас» яхача бандашта дукхача миллионий боараме ассигнованеш а яь, Рейгана администраце наргара хьадех никарагуански территоре тlара террористически акцеш чlоагlъелга.

Никарагуана духьалара ший моастагlала политика чакхйоацихаш, Вашингтоно къайланхахьаш ше де лерхlар — республика законни йола правительство йохае а американски хьехамагlа ший гlулакхаш леладеш хургйола марионетка Манагуа lохое а лерхlаш ше хилар.

США герзашца кийчъяьча интервенце кхерам тlаттача хьалашка. Никарагуа чlоагlъеш я ший Даьхен кхерамалеи обороноспособности, кийча да империализма тийшача балхах ший революциони карагlдаьшар лораде. Цун оагlув хьаллоацаш я ерригa прогрессивни адамле.

ХУЛИЙТАРГЬЯЦ КЕРДА ХИРОСИМАШ

Укх деношка Японерча наькъашка тlолла, гlайренех тlехьюолаш я Хиросимен Нагасакен атомни бомбаш чуйийттача хана денз 40 шу дуза ха хьагарга кхоачаш латтара хетача машара маршашта юкъе дакъалоацаргий колоннаш. Цу трагически ханаца нийсъяь я США — дукха нах боабеш долча цу герзо ший унзара никъ болабаьча мехка дlайолаль ядерни герзаш дlадахара тlехьара общенациональни кампани. Шийна а пачча хьалкхен халкъаш — атомни цlера бехкечуни цlеро йоагаьльчуни халкъаш — цхьатерра дог тийша да: из кхы хилийте йиш йоацалгах, дерриге низаш вlашагlтоха а бокъонца болча машара наьъ къагlа хьдда дола гlулакхаш правительствашка дийта — и дезалгах.

Цхьан хlама атомни яра дlайолалуш Эйнштейн Альберта аьнад: «Мукъаьнлача атома анерге деррига хийцад, вай уйлай хьисапагара дlамел никхара». Воккхача lалманхочо аьина уж дешаш дагадох, Вашингтоне хlанз а дуцаращка ладийгlачен уж дийшачен. Цига хlана а кхеташ бец ядерни герз юкъе а доакхаш беш бола тlом къовсамаш конфликташ къоастаяра средство хила йиш йоацилгах. Цига хlана а хабараш дувц «затяжной» е «тlаьхьожам лоатталургболча» ядерни конфликта хьакъехьа, «ограниченни» ядерни тlема хьакъехьа, моллагlча тайпара бале а цу тайпара тlом хуле планета тlара вахар хургда е хургдац яка дош оттаргдолга ца кхетадеш санна Хови ма дий Хиросима хlалакьаь йолча атомни бомбал миллионаза низболашагlа йола ядерни арсеналаш дунеп тlа lоаль йолга.

Хlаьта США хаьдда духьела лацай Советски Союзоца цхьана из унзаре кхерам тlера дlабаккхара, ядерни герзаш lоадара доазув оттадара ешаш дола хоадам боллаш дола гlулакхаш ца ца тугеш. Цига хьалха а санна ладувгlа а тигац, масала, гаьна кхетар юкъерча боараме дола герз доаржадара мораторй оттаяра хьакъехьарча, ядерни герза тохкамаш делга диза деххаре хьакъехьарча, химически герз дlадаккхара хьакъехьарча кхамалата.

Чlоагlа тамаш йоаш хlама да уж бlеха уйлаш кхоачашъяр дуьйе деррита дуне цу разрушительни конфликтана юкъейнга гlерташ болча политикаша шоаш бехктохкаме ца лоархlаш леладу гlулакхаш. США оборона министрега К. Уайнбергерга ядерни тlом хьайнача хьалеинзашта тlаьхьожам лоаттабен уйла а яь цхьа решени тlаэцен таро хургйий, аьнна шийга хьаттача, аьнад: «вlалла а цунах хlама хоаш яц со. Хlаьта из хоаш йола саг а воаац сона».

Гой цудуьа Хиросиме зулам хинна 40 шу дlадаьнначул тlехьагlа японски лаьтта гlолла лел ядерни герза духьалбарий колоннаш. «Тхоай выступленеша тха безам ба дlабаха тlом. Хиросимеи Нагасакеи хинна зулам юха а кхы а дошкахгlча боаразмегlа хила тарлуш долга японцашта дагадохийта. нагахьа санна Вашингтонеи цун союзникий агрессивни политикана никъ дlе ца къовле», — аьинад Японе тlема духьалара «эстафета памяти» вlаштlехьъяьккха чарех цхьаьне О. Никодзима.

Гой цудуьа протеста массови демонстрацеш хиннай США-ан эгтара хьалхара атомни бомбаш хьаеш хиннача Лос-Аламосерча атомни лабораторе воашаlарашкеи, хlаьта ишта Вашингтоно де лерхlача «седкъашкарча тlемашта» герз хьадеш йолча Калифорнерча Э. Лоуренса цlерагlча Ливерморски лабораторена юкхе.

В. ЧУКСЕЕВ,
В. ШЕХОВЦОВ,
В. ВАСИЛЕЦ.
(ТАСС).

Леваллуа олача французски пригороде къахьегама биржа чуйоача цlеношта хьалханка хилар муниципальни lаьдалаша харцахьа леладеча гlулакхашта духьала демонстраци. Дlадахача шера эттехьарча кlезигагlчарех волча Леваллуа мэро профсоюзни организацеш араьхай биржа цlеношка дуккхача хана денз царга хиннача моттигашкара. Профсоюзаш детъача трибунало законих доацаш лаьрхlад мэро даьр. Хlаьта а моттигера профсоюзаш бирже кхачулкара духьалеваш уиттеш ва из тахкарча денга кхачалца.

СУРТА ТlА: къахьегама биржа цlеношта хьалханка демонстраци йолча хана.

ТАСС фотохроника.

Вай республике дика вовзаш ва РСФСР заслуженни тренер Якушов Эдуард Дмитриевич. Цо хьалхехьаь спортсмени сий лакха лоаттадеш хьабоагlа акробаташ. Цул совгlа, хlинз а ший деррига хьинар, низ дlалу цо керда спортсменаш кхебара. Спорта мастерала кандидаташ, мастераш, дунеп халкъашта юкъерча класса спорта мастераш — ишта да Эдуард Дмитриевича къахьегамах хьакхинар.

Кастта вай мехка столице Москве хургйолча кхигрхойи студентийи XII-ча дерригача дунеп фестивале йодаш я Якушова кхебеча акробатий группа, тренера дикка сий дар да из.

СУРТА ТlА: кагирхойи студентийи дерригача дунеп фестивале бала кийчлуча акробаташца ва тренер Э. Д. Якушов.

В. ЕЛИЗАРОВА сур.

Салоlилга кхетамца вlаштlехьдакхха

Укх деношка г. Грозне хилар берашти кхувшбоагlараштеи ахкан замалахье салоlилга вlаштlехьдаккхара йолча комиссе заседани. «Республика пионерски лагерашкарча кхетама балха хьолах» лаьца ше яьча доклада тlа цу комиссе председатела. обсовпрофа секретара М. Д. Пугоевас аьлар: «Лагерашка хьалхарча сменагlа болх беш йолча педагогически коллективаш, дружинай советий балха анализо хьахьекхар цхьацийолча пионерски лагерашка парте XXVII съезда накъабахара хьдда деча гlулакхий планаш къоасталь ца хилар, кхыдола кхоачамбоацараш.

Масала. просвещене балхлой профсоюза обкома «Раздолье» яхача пионерлагере хьалхарча смене бер отрядаи пионервожатеш — Грозненски педучилищера Е. Ю. Васович Гудермесски педучилищера З. Д. Алиевай. Цар цхьаккха кхетам болх а ца беш. шоаш леладеьча педагогикагlа ца доагlача гlулакхаща толхайир отрядера дисциплина. Уж балхара дlабаьхар профсоюза обкома Президиумо.

Малагlча эффективни кхетама балхах лаьца дувца йиш я лагере йоккхагlйола пионервожати йоацаш хилча? Укх аьхкий болх дlаболабелча дешо из йоацаш болх беш я «Энергетик», хьалхара смена юкъе кхаьчачаьа — «Смена» яха лагераш. Дешархоша ахкан замалахьа лерггlа салаlара а цу юкъе царна боаггlа кхетам балара а лоархlаме хlама да воспитателий кадраш лерттlа вlаштlехьъяхар. Хlаьта цу гlулакхага цlенхаштта хьежабац Урус - Мартановски, Веденски халкъе образоване районий отделашка. Керттерлар да юхейнсача хана уж санна дола кхоачамбоацараш ца нийсдалийтар.

Кхетам баларца дувзадепна доацаш кхы дукхха а кхоачамбоацараш да республика пионерски лагерашка. Царех да кхачан продукташе. баьцадзарашца, сомаца уж во lалашъелга, къаьстта къахьегамен салаlарен лагераш. Масала, хьалхарча сменагlа городал араьха лагераш lалаьмате во lалашйир коартолашца, шоллагlа смена йоланнача хана а йоацаш яр уж.

Хlаьта дlадига леьр хlача боарамагlа берана лагерашка дlа ца дугаш в дукха моттигаш я. г. Грознерча школашкара къахьегамен салаlарен лагерашка хьалхарча сменагlа дlадига лаьрхlа дар 5840 бер, царех дlадигараш — 5465, шоллагlча смене — 3910 бер, хlаьта дlадигараш — 2496. Лоаццa аьлча, лагерашка дlа ца кхоачаш лисад 715 бер.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дувцаш къамаьлаш дир совещане Нохч - Гlалгlай АССР просвещене министра заместитела Г. Б. Кучеренко, НГlАССР МВД общественни порядок лорара отдела начальника заместитела Д. Б. Алиханова, кхыбараша.

Х. ГАГИЕВА.

ПАЙДА ЭЦА ФИЛЬМАЕХ

Тlехдаьккха малар меларащца. алкоголизмаца къовсам лоаттабара хьакъехьа тlайийцача КПСС ЦК сошамо дlадех цу гlулакха еррига общественность оарцагlа ялар. Маларо деш дола зе масса оагlорахьара гучадаккха а из молаш бараш дlадовзийта а деза. Цу дакъе хьинаре дакъа лоац кинематографо а. Фильмаша дувц алкоголизма зулама медицински, социальни, кхыча аспектех. хьахьокх малара тlехьа саг кишта воал, цунах фу хул, дуп малар дlадаккхар хlараве ший наре хилар. Масса оагlорахьа уж темаш йоашхаш дукха фильмаш да мехка тайп-тайпарча киностудеш арахийцаш.

Алкоголизмаца къовсам лелабе безача партийни а общественни а организацей вакалашта, боахамий, предприятей кулгалхошта маларца къовсам лоаттабара пропагандистски болх дlабахьа гlо дергдолаш да. «Къахьа хроника» («Центрнаучфильм»), «Бала» («Укрхроника»), «Ший лоlамагlа хlалакхилар» («Киргизфильм»), «Рейсе араваллехьа — лор волча» («Киевнаучфильм»), «Цхьан протокола истори» («Таджикфильм»), «Шун воl ма вий из» (Ленинградски киностуди), «Малари венерически лазараши» («Молдова-фильм»), «Бехктохкам» (Централни студи). кхыдараш.

Шерра пайда эца беза цу фильмех лораша, хьехархоша, кулгалхоша, кхыча наха.

Г. ПИЩАЛОВА,
кинопроката редактор.

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1985—1986 дешара шера дешархой деша дlачуэцаш дlахьйт.

Укх профессех:

Мехкдаьттех газа йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тохача бурилщика гlоана, 2-гlча разряда электрослесаря болх бе а хоргдолаш.

Дешара ха — 1—3 шу.

Буровой гlулакх дlа вола электромонтер.

Дешара ха — 3 шу.

Электрогазосварщик.

Дешара ха — 3 шу.

Слесарь-авторемонтник.

Дешара ха — 1—3 шу.

Химически анализе лаборант (зехкарий).

Дешара ха — 3 шу.

Топограф-геодезист.

Дешара ха — 3 шу.

Мехкдаьтта докхара оператор.

Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дlаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи. эсхарера дlабаьхка бlухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша богlача хана дешархой lалашибу мах боацаш обмундированеца, кхачаца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагlа доатlача юкъарча алапех 50 процент ахча кара дlатеп. Училище деша вагlаш яьккха ха къахьегама стажаца дlалоарх. Дешар хьехаш ба юкъера - техническими лакхерен образовани йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дlалуш йола экзаменаш толаме дlаеша а болча кагирхошта юкъере образовани аттестатех долеи профессегlа квалификаци ения долеи диплом дlалу.

Училище чакхъяьккхараш специальностагlа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болча училище хьачулу директора цlерагlа ер документаш: заявлени, дийна хилара тешал. вахача моттигера справка, вен ха тlайола тешал е паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш. Документаш хьачуйлу хlара дешa 8 сахьат вакьча деха 16 сахьат даллалца.

Занятеш дlайолалу 1985 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагlий! Тха училище деша дувал!

Из чакхъяьккхачул тlаьхагlа оашош хержача специальностагlа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах. хlаьта юкъере образовани а хургья шуга.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш №№ 13, 24, 25. трамвай № 5, «12 участок» яхача из социча кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Чlара тlара сурташ» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
8.55 — Фильм — берашта. «Шьимаш». 2-гlа сери.
10.00 — «Курзние бердa тlара шиле». Фильм-концерт.
10.15 — «Иван Павлов. Бакъдар лехар». Телевизионни художественни фильм. 1-гlа сери. «Ризание аьаь».
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Цхьалха продукт» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
15.40 — «Верала тlеххьара ахка». Кхо сери йола телевизионни художественни фильм. 1-гlа сери.
16.45 — «Кердадараш».
16.50 — Калужски хоровой общества шийна ялкха хора академически концерт.
17.05 — «Хьо ленински библиотека», В. И. Ленин. «Советски lаьдала аргlанара декхараш».
17.35 — С. Прокофьева произведенешцара концерт.
18.15 — «Шоллагlа гlа...» Яьззача самоокупаемоста тlа яьнихача, И. В. Фрунзе цlерагlча Сумски производственни объединени балха опыттах.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Іилмен вахари».
19.30 — «Малар ца малар — вахара керашь».
19.45 — «Кердадараш».
19.50 — «Иван Павлов. Бакъдар лехар» яха телевизионни фильм. 2-гlа сери. «Дииза дисса хlама».
21.00 — «Ха».
21.35 — Р. Леонкавалло «Паяцы» яхача операх оттадаь «Комедианташ» яхача музыкальни фильма премьера.
22.40 — «Тахан дунен тlа».

II ПРОГРАММА.

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.15 — «Ладогlа, шоай безам бале». Фильм-концерт.
8.35 — Городех дола телевизионни документальни фильмаш: «Сызрань», «Димитровград».
9.30 — «Хаахарий цlов». Концерт.
10.00 — «Гурга».
10.30 — «Даьдайи къонгий къонгаши».
11.25 — Фильм — берашта. «Кашпехи цун доттагlехи дола дуцараш». 2-гlа сери.
12.40 — Шахматни школа.
13.10 — Французски мотт. Хьехa 2-гlа шу.
13.50 — Мотокроссах йола дунен халкъашта юкъера яькъаш. Социалистически пачхаьалкхений Доттагlалеи кубок. ЧССР-ера передача.
14.20 — Приморски телевизионни студе программа.
15.15 — «Кердадараш».
17.30 — «Испане оарцонха сигле». Документальни фильм.
18.30 — «Нохч - Гlалгlайчен дий».
18.50 — «Орга» яхача альманаха обзор (нохчий меттала).
19.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени.
19.15 — «Нулевой цикл». Документальни фильм.
19.45 — «Шоана, новатораш». Технически информаце вестник.
20.00 — «Бийса дlаьхьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Оахкарой луцараш». Художественни фильм.
22.35 — Волейболах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Кхалнах. Японе сборни—Куба сборни. Токиосера передача.
23.35 — «Кердадараш».

10 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Ленинградера фабригаш». Фильм-концерт.
9.20 — «Путешественникий клуб».
10.20 — «Иван Павлов. Бакъдар лехар». Телевизионни художественни фильма 2-гlа сери. «Дииза дисса хlама».
11.30 — «Кердадараш».
14.40 — «Кердадараш».
14.55 — Пятилетка — хlаране гlулакх. «Со «Метеор-101». «Цхьан партийни собрани».
15.30 — «Верала тlеххьара ахка». Телевизионни художественни фильм. 2-гlа сери.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Говза кулгаш».
17.05 — «Доттагlчоа духьала гlо». Музыкально-литературни композици.
17.35 — «lоамалх кlалхарвенна цlий далар». Донорски болах дегlабарах долча документальни фильма премьера.
18.05 — «Арфа еи». Фильм-концерт.
18.15 — «Вай беш».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Алхха боннийчермаь». Мультфильм.
19.10 — «БАМ дlахойода».
19.45 — «Кердадараш».
19.50 — «Иван Павлов. Бакъдар лехар». Телевизионни художественни фильм. 3-гlа сери. «Реалисташ».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Сергей Яковлевич Лемешев» яхача фильма-концерта премьера.
22.50 — «Тахан дунен тlа».

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.15 — «Хьайкара чанхйоалар». Документальни фильм.
8.30 — «Оахкарой луцараш». Художественни фильм.
9.50 — «Дошо коанаlараш». ЧССР-ера передача.
10.40 — Мультфильмий премьера. «Хьазилг», «Фуд низ йоалашагlа».
11.00 — «Дезаим школен». Тележурнал.
11.30 — Фильм — берашта. «Кашпехи цун доттагlехи дола дуцараш». 3-гlа сери.
12.50 — Немций мотт. Хьехa 2-гlа шу.
13.20 — «Ккоаткъан иттлагlа бlаьсти». Советски Союза шозза Турпалех А. В. Гиталова.
14.10 — «Театральни мемуараш».
15.25 — «Кердадараш».
16.40 — Документальни фильмий программа: «Забайкальцаш», «Командировка», «lалама деза соагlат».
18.00 — «Кердадараш».
18.15 — Самолеташцарча спортах йола дунен халкъашта юкъера яькъаш. Киевера передача.
18.43 — Академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта институто деша хьех шо.
19.15 — «Нохч-Гlалгlайчен дий».
19.35 — Фильм - реклама.
19.40 — Цар кхоачашъяьй пятилетка. «Автоспецоборудованни» яха завод (нохчий меттала).
19.50 — «Довкъар бахьан а лаат бахьан санна» (гlалгlай меттала).
20.05 — «Бийса дlаьхьала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Дворец Марли». Телефильм.
20.25 — «Депутатски гlулакхаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Цун цlи я Сухэ-Батор». Художественни фильм.
22.45 — Волейболах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Кхалнах. СССР-1 сборни—Японе сборни. Токиосера передача.
23.15 — «Кердадараш».

НАХА СИЙ ДУ ЦУН

Дукха ха я хирург волаш Карабулаке Хашагульгов Хьамида Беслана болх бу. Ший балхах дика кхеташ а, наха из мел чlоагlа эш а ховш, хьинаре къахьег цо. Из бахьан долаш дукха да цо берзабаьча наха цун кхайкадеш дола баркалаш, цар чlоагlа сийду цун.

Могашвоацачун лазаро беш бола бала лаьгlбе, цуна верзаваь, больницера из сагаравоаинхилга — из да ший эгтара бехктохкамегlа цо лерхlаш дола декхар, лор ва аьина, эгтара хьалха ше больнице веча гlоне, Беслана кхоачашдер. Ший профессех дика кхеташ, йоаггlача бесса lомаль из мара а лаьца, Беслан чlоагlа тешаш ва унахочун настроени, цуи моральни хьал лакхагlа ме хул, сагаз деш дола дарба чlоагlагlа пайда хулаш, сихагlа из верзавеш чакхдаргдолгах.

Лакха доаца, бакъда, шийна чу низ бола цун дегl массаза а тlах аьина леладу цо. Веланена мара къамаьлац. Цу гlулакхо а тешабу цунах могашбоацараш, тешабаь ца lеш, гlо-новкъостал ду шоай лазар дицдалийта. Хоза дош массаза а хоза да.

Дукха яьй Беслана, кхы меттел лакха говзал а опыт а йолча хирургашта а низткъада хеташ, lалаьмате чlоагlа технически кхоачам болча Москверча, кхыча йоккхача городашкарча клиникашка мара е тарлургдац аьнна хеталуш хинна операцеш.

Новкъосташа лоархlаш я веваш а лелаву из. Из да дакха специалист хинна да lеш, дика саг а из волга.

Ц. АУШЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

РАДИО

9 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» республикански газетий обзор.
8.25 — «Сердало» республикански газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гlалгlай меттала).
8.38 — Симфонически оркестрий концерт (гlалгlай меттала).
9.15 — «Инициатива, творчество, кердадар лехар» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замана» (гlалгlай меттала).
10.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
10.01 — «Стахановски болхана 50 шу». Массовни творчество (эрсий меттала).
10.16 — «Юрта боахама къахьегархошта» дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

10 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» республикански газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» республикански газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.38 — Сен-Санс «Дийнача хlамай маркавал». Оркестрови пьесаш (эрсий меттала).
11.15 — Партгруппашкара отчеташ а коржамаш а.
11.30 — Спортивни Нохч-Гlалгlайче (эрсий меттала).
15.15 — «Барттайнача дегале» (нохчий меттала).
15.35 — «Дам темзах» (эрсий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — «Салаlад» (эрсий меттала).
16.45 — «Чlоагlие къахьегамца» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «РАПО йоахкоши» (нохчий меттала).

Хенахоттам

Тахан республике гlоллан Грозне хуицалуш морхаш а йолаш, йоачан йоацаш. малхбоалехьара секунде 2—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фетара температура республике 23—28, Грозне 25—27 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фетара температура бийсана 12—17, дийнахьа 22—27 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-37; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-69; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-37; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей. ерей, шоаттен деноша.